

Tilrettelegging av barnehagens utområde for barn med bevegelseshemning.

På hvilken måte kan en barnehage tilrettelegge uteområdet for barn med bevegelseshemning?

av

Lillian Valstad
Kandidatnummer 801

Bacheloroppgave Natur og friluftsliv

Veileder fordypning/linje
Hjørdis Bakke

Veileder pedagogikk
Ellen Holst Buaas

Trondheim, april 2012

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskolen og er godkjent som en del av førskolelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR FØRSKOLELÆRERUTDANNING

DRONNING MAUDS MINNE
Høgskole for førskolelærerutdanning
Biblioteket

Forord:

Arbeidet med bachelor oppgaven har vært en lang og krevende prosess. I denne prosessen har jeg fått mye råd og veiledning, jeg vil med dette takke alle som har tatt seg tid til å hjelpe meg.

Først vil jeg gi en stor takk til alle informantene som tok seg tid til å møte meg og la seg intervju. Uten dere hadde jeg ikke kunne gjennomført denne oppgaven. Jeg vil også takke venner, familie og medstudenter som har vært så tålmodige, hjelpsomme og en stor støtte gjennom arbeidet. Til slutt vil jeg gi en kjempe stor takk til veilederne mine, Hjørdis og Ellen. Dere har alle vært til stor hjelp!

Trondheim, april 2012.

Lillian Valstad

Innholdsfortegnelse

Forord:.....	1
1.0 Innledning.....	4
2.0 Teori	6
2.1 Begrepsavklaringer	6
2.2 Barnehagens erfaringer med barn med bevegelseshemming:	8
2.3 Hvordan kan man tilrettelegge barnehagens uteområde?	8
2.4 Betydningen av tilretteleggingen:.....	9
2.5 utfordringer i forhold til tilrettelegging av uteområde:.....	10
3.0 Metode.....	11
3.1 Hva er metode.....	11
3.2 Intervju som metode	11
3.2.1 Forberedelse til intervju	12
3.2.2 Informantene	12
3.2.3 Gjennomføring	12
3.2.4 Bearbeidelse	12
3.2.5 Validitet og reliabilitet	13
3.2.6 Ethiske overveielser	13
4.0 Funn.....	15
4.1 Barnehagens erfaringer med barn med bevegelseshemninger:.....	15
4.2 Hvordan kan man tilrettelegge barnehagens uteområde?	16
4.3 Betydningen av tilretteleggingen:.....	17
4.4 utfordringer i forhold til tilrettelegging av uteområdet:	18
5.0 Drøfting	20
5.1 Barnehagens erfaringer med barn med bevegelseshemninger:	20
5.2 Hvordan kan man tilrettelegge barnehagens uteområde?	20
5.2.1 Hva påvirker tilretteleggingen?.....	20
5.2.2 Hvordan har barnehagene tilrettelagt?	21
5.3 Betydningen av tilretteleggingen:.....	23

5.3.1 Betydning for barns trivsel og det å være inkludert:.....	23
5.3.2 Betydning for barns læring/utvikling:.....	24
5.4 utfordringer i forhold til tilrettelegging av uteområdet:	25
5.4.1 Økonomiske utfordringer:.....	25
5.4.2 utfordringer i forhold til plass til hjelpemidler:.....	26
5.4.3 utfordringer i forhold til overbeskyttelse og i forhold til å gi disse barna passende og varierte utfordringer på uteområdet:	27
6.0 Oppsummering:.....	28
Litteratur:.....	29
Vedlegg 1:	31
Vedlegg 2:	32
Vedlegg 3.	37
Vedlegg 4:	46
Vedlegg 5:	57
Vedlegg 6:	66
 Tabeller:	
Tabell 1. Oversikt over barnehager.....	16

1.0 Innledning

I Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver, heretter omtalt som Rp, 06/11, står det følgende:

Barnehagen må tilby alle barn et rikt, variert, stimulerende og utfordrende læringsmiljø, uansett alder, kjønn, funksjonsnivå, sosial og kulturell bakgrunn. Dette betyr at omsorgen og aktivitetstilbudet må tilpasses hvert enkelt barn og den aktuelle barnegruppen (Kunnskapsdepartementet, 06/11, s. 17).

I sitatet over står det at alle barn skal få muligheten til å oppnå dette uansett alder, kjønn, funksjonsnivå, sosial og kulturell bakgrunn. Etter å ha lest dette, ble jeg ekstra nysgjerrig på begrepet funksjonsnivå. Når man arbeider i barnehage må man regne med å treffe barn med ulike funksjonsnivå. Noen barns funksjonsnivå ligger høyt, mens andre barn kan være rammet av en funksjonshemning, disse barna får derfor ikke muligheten til å delta på samme måte som andre barn. Videre i det samme sitatet står det at omsorgen og aktivitetstilbudet må tilpasses hvert enkelt barn og den aktuelle barnegruppen.

I Rp (06/11) står det også at:

Barnehagens fysiske miljø skal utformes slik at alle barn får gode muligheter for å delta aktivt i lek og andre aktiviteter. I tilretteleggingen av det fysiske miljøet må det tas hensyn til at barn i ulike aldre og med ulikt ferdighetsnivå skal bruke de samme arealene (Kunnskapsdepartementet, 06/11, s. 22).

I dette sitatet står det skal tilrettelegges for alle barn uansett alder og ferdighetsnivå. Ut fra disse to sitatene kan man se at tilrettelegging er en sentral del for å gi alle barn et likeverdig tilbud i barnehagen. Ut fra disse to sitatene ble jeg veldig nysgjerrig på hvordan barnehagen jobber for å oppnå at barn med funksjonshemning får dette likeverdige tilbudet og på hvilken måte det tilrettelegges for dem. Fordi begrepet funksjonshemning omhandler som mange ulike arter og grader, har jeg valgt å begrense oppgaven. Først valgte jeg å se på fysiske funksjonshemninger, etter hvert oppdaget jeg at dette omhandlet både bevegelseshemninger, synshemning og hørselshemning. Derfor valgte jeg å begrense oppgaven enda mer. På grunn av at jeg går på natur- og friluftslinjen, valgte jeg å rette problemstillingen ut mot barnehagens uteområde. Til slutt ble formuleringen av problemstillingen slik:

På hvilken måte kan en barnehage tilrettelegge uteområdet for barn med bevegelseshemning?

For at det skal bli lettere å holde en grei struktur på oppgaven, har jeg valgt å bygge den opp etter fire faste hovedpunkter:

- Barnehagens erfaringer med barn med bevegelseshemninger.
- Hvordan kan man tilrettelegge barnehagens uteområde?
- Betydningen av tilretteleggingen.
- utfordringer i forhold til tilrettelegging av uteområdet.

2.0 Teori

I denne delen av oppgaven vil jeg ta for meg en del teori som er relevant i forhold til den problemstillingen jeg har, og som er relevant i forhold til det datamaterialet jeg har samlet. Jeg har blant annet brukt *Rp (06/11)*, *En barnehage for alle (2007)*, *Temahefte om barnehagens fysiske miljø (2000)*, også har jeg sett på en del lover som omhandler dette temaet.

Først vil jeg ta for meg noen begrepsavklaringer som er sentrale for å besvare problemstillingen min, deretter vil jeg ta for meg en del teori om hvordan man kan tilrettelegge, betydningen av tilrettelegging og eventuelle begrensninger i forhold til tilrettelegging for barn med bevegelseshemming.

2.1 Begrepsavklaringer

De begrepene jeg skal ta for meg nedenfor er bevegelseshemming, universell utforming, uteområdet og tilrettelegging. Grunnen til at jeg vil ta for meg disse begrepene før jeg begynner, er fordi det er de som er mest sentrale i forhold til problemstillingen.

Hva menes med fysisk funksjonshemming?

Fysiske funksjonshemminger er et omfattende begrep. Begrepet dekker både synshemming, hørselshemming og bevegelseshemming. I denne sammenhengen har jeg valgt å fokusere på bevegelseshemming. Sjøvik skriver at fysiske funksjonshemminger kan være ervervet eller medfødt, graden av funksjonshemming kan variere fra små problemer til at man ikke klarer å bevege seg i det hele tatt (Sjøvik, 2007).

Cerebral parese (CP), ryggmargsbrokk, muskelsykdommer, nevromuskulære sykdommer, tilstander etter alvorlige rygg- og hodeskader og skjelettanomali er sykdommer som gir bevegelseshemming. "En type bevegelseshemming kan være manglende kontroll over egen kropp. Dette kan være barn som har ufrivillige bevegelser på grunn av cerebral parese, eller barn som av andre årsaker ikke greier å kontrollere kroppens bevegelse" (Barne- og familiedepartementet, 2000, s. 21).

Medisinsk diagnose kan si noe om årsaker til at barn har bevegelseshemming, men selv om to barn har samme diagnose, kan de ha svært ulike behov med hensyn til å lære sosiale og intellektuelle ferdigheter og med hensyn til å mestre dagliglivets praktiske utfordringer. Når man skal vurdere barnets behov for hjelp og spesielt tilrettelagt opplæring, vil ikke en medisinsk diagnose være tilstrekkelig som grunnlag (Sjøvik, 2007).

Hva er universell utforming?

Det finnes mange definisjoner på hva universell utforming vil si. Mange av definisjonene sier det samme, jeg har derfor valgt å lage et kort sammendrag av det jeg har funnet. Dahl (2010) skriv i sin artikkel at begrepet universell utforming har eksistert i Norge siden 1997, men det ble først tatt inn i lovverket i 2003. I Rp (06/11) blir det sagt at når man skal planlegge, lokalisere og bygge nye barnehager, så bør dette være basert på prinsipper om universell utforming. Det vil for eksempel si at produkter, byggverk og uteområder skal utformes slik at alle mennesker skal kunne bruke dem på en likestilt måte så langt det er mulig uten spesielle hjelpemidler eller tilpasninger (Kunnskapsdepartementet, 06/11).

Universell utforming blir nevnt i mange offentlige dokumenter. I hovedsak blir det nevnt at målet med universell utforming er at alle skal kunne benytte de samme fysiske løsningene når det gjelder kommunikasjon og bygninger. I Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven (2012) står det at universell utforming vil si at virksomhetenes alminnelige funksjon kan benyttes av flest mulig ved at hovedløsningene i de fysiske forholdene tilrettelegges eller utformes. Dette gjelder for både private og offentlige virksomheter (Sjøvik, 2007 & Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2012). Som et eksempel på hvem universell utforming gjelder for og hva det innebærer, har jeg hentet et sitat fra rikspolitiske retningslinjer for universell utforming:

”Utearealer, herunder felles utearealer i tilknytning til boligbygning, utearealer for skoler og barnehager, fellesområder, offentlige områder m.m., planlegges utformet med tilfredsstillende atkomst for alle, og slik at områdene er brukbare og gir aktivitetsmuligheter for alle”

(Miljøverndepartementet, 2007, 5c).

Uteområdet:

I oppgaven min avgrensner jeg problemstillingen til å gjelde tilrettelegging på barnehagens uteområde. Med begrepet uteområde mener jeg lekeplassen innenfor barnehagens gjerde.

Tilrettelegging:

Med begrepet tilrettelegging mener jeg hvordan barnehagen har tilpasset uteområdet for barn med bevegelsehemning. Da tenker jeg på hvordan de har utformet uteområdet og hvilke hjelpemidler de eventuelt bruker.

2.2 Barnehagens erfaringer med barn med bevegelseshemming:

Samarbeid med ulike instanser er sentralt når man skal tilrettelegge et uteområdet. I temahefte for barn med nedsatt funksjonsevne i barnehagen står det at det ofte er nødvendig med samarbeid med instanser som har utredet eller kartlagt barnets funksjonsnedsettelse (Kunnskapsdepartementet, 2008).

2.3 Hvordan kan man tilrettelegge barnehagens uteområde?

Det finnes ulike måter å tilrettelegge barnehagens uteområde. Sjøvik (2007) skriver noe om at selv om to barn har samme diagnose, kan de ha ulike ressurser til å mestre hverdagens praktiske utfordringer(...). Som et eksempel på hvordan man kan tilrettelegge uteområdet i barnehagen, mener Sjøvik at det kan bli aktuelt å skaffe spesielt utstyr og at man må foreta endringer i det fysiske miljøet. Fuglerede- disse/huske er et eksempel på utstyr som kan skaffes, denne husken gir god støtte for barn med svak motorikk. I tillegg gir denne husken mulighet for at flere barn samtidig kan oppleve glede, spontansang og fellesskapets latter (Kunnskapsdepartementet, 2008). I temaheftet for barn med nedsatt funksjonshemming i barnehagen blir det også nevnt at for å hindre segregering av barn med funksjonsnedsettelse, bør man så langt det er mulig unngå spesielle løsninger. (Kunnskapsdepartementet, 2008).

Wendy Titman's fire kriterier; å gjøre, å tenke, å føle, å være, er fire kriterier som man kan ta utgangspunkt i når man skal tilrettelegge barnehagens uteområde. Ut fra en undersøkelse Titman gjorde, kunne hun oppsummere barnas syn på skolegården til disse fire kriteriene. Undersøkelsen gikk ut på at Titman ville finne ut hva barna selv la i en god skolegård. Selv om undersøkelsen tok utgangspunkt i skolebarn, kan man likevel anta at det samme gjelder for barnehagens uteområder. Disse kriteriene kan være en god rettesnor når man skal planlegge og tilrettelegge uteområder der barn i ulike aldre skal ferdes og oppholde seg ved ulike årstider. Dette gjelder alle barn, også barn fra ulike kulturer og barn med spesielle behov.

Å gjøre: skolegården/barnehagen skal være et sted som gir barna muligheten til å holde på med fysiske aktiviteter. Den skal være en plass hvor barna skal få muligheten til å møte utfordringer, lære seg nye ferdigheter, kunne ta sjanser og strekke seg.

Å tenke: Skolegården/barnehagen skal være et sted som gir barna muligheten til å studere og oppdage alene eller sammen med andre. Den skal være et sted der de kan utforske og forstå den verden de lever i. Den skal være et sted som stimulerer til tankevirksomhet.

Å føle: Skolegården/barnehagen skal være et sted der barna kan føle. Barna skal kunne føle eierskap og stolthet. Det skal være et sted der de ikke blir sårbare og som de kan ha omsorg for de andre barna i barnehagen.

Å være: Skolegården/barnehagen skal være et sted der barna kan være seg selv. Det skal være et sted som aksepterer barnas individualitet, et sted der de kan være barn.

(Buaas, 2009).

2.4 Betydningen av tilretteleggingen:

Ifølge Titman har skolegården betydning for barnas for barnas holdninger og atferd; både til seg selv og til andre; til skolen og miljøet generelt (Buaas, 2009). I Rp (06/11) står det at ved at barnehagen gir alle barn muligheter for lek, bidrar de til den gode barndommen. Leken har betydning som en grunnleggende livs- og læringsform og for barns trivsel. Palma Sjøvik skriver om betydningen av tilgjengelige aktuelle tekniske hjelpemidler, og hvilken betydning denne tilgjengeligheten har for opplevelsen av å være vinner eller taper i samspillet med andre barn. Gjennom felles utflukter og ekstra tilstelninger og å få delta på felles erfaringer, har stor betydning for opplevelsen av å høre til – og det å virkelig være inkludert. Dersom barnet er rullestolbruker, vil utformingen av det fysiske miljøet har en stor betydning. Det fysiske miljøet kan virke ekskluderende i stedet for inkluderende hvis det unødig innskrenker mobiliteten til barnet (Sjøvik, 2007). Også barn med funksjonshemming har et stort behov for å oppleve mestring og glede ved å bruke egne ferdigheter. Tilretteleggingen er også viktig for utviklingen av en positiv selvfølelse (Barne- og familiedepartementet, 2000).

Marion Kloep og Leo B. Hendry skisserer en modell om forståelsen av menneskets utvikling, mestringsmodellen. Modellen tar utgangspunkt i forandringer og overganger som utsetter individet for risiko og utfordringer gjennom livsløpet. I modellen viser de at det er flere variabler som spiller inn i utviklingen; potensielle ressurser, konteksten og de potensielle oppgavene individet står overfor. Under de potensielle ressursene finner vi biologiske anlegg, sosiale ressurser, ferdigheter, egeneffektivitet og strukturelle ressurser. Som et eksempel på en ressurs har vi strukturelle ressurser. Under disse ressursene finner vi faktorer som omfatter materielle ressurser, nasjonalitet, kjønn, etnisitet, privat eller offentlig status og samfunnsklasse. Under konteksten finner vi tid, sted, andre personer og andre oppgaver. Til slutt under potensielle oppgaver finner vi sosiale krav, helseproblemer, ambisjoner, miljøforandring, modning og behov. I utviklingen spiller alle disse variablene inn. Kloep og Hendry nevner også at angst og trygghet spiller en avgjørende rolle for menneskets utvikling.

Trygghet, virkningen av angst og gjentatte nederlag, er helt avgjørende for hvordan vi mestrer utviklingsoppgaver (Kloep og Hendry, 2003).

2.5 utfordringer i forhold til tilrettelegging av uteområde:

I arbeid med å tilrettelegge barnehagens uteområde, kan man møte på mange utfordringer. Blant annet økonomiske utfordringer, utfordringer i forhold til plass og i forhold til å gi barna med bevegelseshemming nok utfordringer og ikke være for overbeskyttende. Dessverre finnes det ikke så mye teori om utfordringer i forhold til tilretteleggingen av barnehagens uteområde. Nedenfor har jeg tatt med noe av det jeg synes var relevant i forhold til dette punktet.

Økonomiske utfordringer:

For å bedre en persons funksjonsevne skal det etter folketrygdlovens § 10–7 gis stønad til tiltak som er nødvendige og hensiktsmessige for å oppnå dette. Forskriften sier blant annet at det skal gis stønad til hjelpemidler som kan brukes i barnehagen for stimulering, aktivisering og trening slik at man kan opprettholde eller bedre funksjonsevnen til disse barna. Det gis ikke stønad til vanlige leker, bare til spesial- eller ekstrautstyr i forbindelse med lekeaktiviteter. Det utstyret eller hjelpemidlene som er nødvendig blir utlånt av hjelpemiddelsentralen. I tillegg til det folketrygdloven sier, søker kommunen årlig om statstilskudd til drift av barnehager, i dette statstilskuddet gis det et ekstra tilskudd på 10 prosent som er ment til tiltak for barn med funksjonshemming. På bakgrunn av søknadene som barnehagene har sendt til kommunen, blir midlene fordelt (Barne- og familiedepartementet, 2000).

Utfordringer i forhold til plass til hjelpemidler:

Under dette punktet fant jeg dessverre ikke noe teori. Det jeg mener her er at ofte så følger det med en del ekstra utstyr og hjelpemidler til disse barna, og mange barnehager har derfor ikke plass til å ta i mot disse barna på grunn av dette. Derfor blir dette sett på som en utfordring i barnehagen.

Utfordringer i forhold til overbeskyttelse og i forhold til å gi disse barna passende og varierte utfordringer på uteområdet:

Dersom barn med bevegelseshemming blir utsatt for mye overbeskyttelse, unødige mye hjelp og fjerning av for mange fysiske barrierer, kan dette virke som en bjørnetjeneste. Det fysiske miljøet kan oppleves som kjedelig og lite motiverende dersom alle barrierene blir fjernet og det byr på lite utfordring (Sjøvik, 2007).

3.0 Metode

3.1 Hva er metode

Før jeg sier noe om metoden jeg har valgt å bruke, vil jeg gjerne si litt om hva en metode er. Dalland (2007) hevder at for å fremskaffe eller etterprøve kunnskap, er metode en fin fremgangsmåte som forteller om hvordan vi bør gå til verks for å få til dette. Derfor kan man si at metode er en fremgangsmåte for å skaffe datamateriale eller informasjon som gir oss svar på eventuelle spørsmål og problemstillinger vi har dannet oss på forhånd. Ut fra spørsmålene og problemstillingen må man velge hvilken metode som egner seg best. Vi skiller mellom to ulike metoder vi kan bruke for å samle inn datamateriale, kvalitativ og kvantitativ metode.

Kvantitativ metode:

Ved kvantitativ metode blir informasjonen eller datamaterialet omgjort til målbare enheter, for eksempel gjennomsnitt og prosent. Metoden skal gi muligheten til at man kan foreta regneoperasjoner. Denne metoden egner seg best dersom man ønsker å få opplysninger om mange enheter og hvis man ønsker å teste hypoteser og årsakssammenhenger. Ved bruk av denne metoden får man tall som kan si noe om hyppighet og man kan regne ut hvor sikkert et resultat er (Dalland, 2007).

Kvalitativ metode:

Metoden ikke lar seg tallfeste eller måles, men at man heller fanger opp meninger og opplevelser. Ved kvalitativ metode kan man bruke ulike tilnærminger for å skaffe informasjon/datamateriale. Intervju, observasjon og tekst- og bildeanalyse er eksempler på kvalitative metoder (Dalland, 2007). Kvalitativ metode ikke er like strukturert som kvantitativ metode, men fordelene ved bruk av denne metoden er at forskeren kan gå i dybden dersom det er nødvendig. Denne metoden egner seg best dersom man ønsker å utvikle en helhetsforståelse (Larsen, 2007).

3.2 Intervju som metode

Ut fra den problemstillingen jeg har, valgte jeg å bruke kvalitativ metode for å skaffe meg den informasjonen jeg trengte. Med denne metoden får man anledning til å gå dypere inn i det man ønsker å samle data om. Videre valgte jeg å bruke kvalitativt intervju som tilnærming for å skaffe informasjon og datamateriale for å besvare min problemstilling. Man intervjuer ett vist antall mennesker som man vet/tror har en del kunnskap om det temaet man forsker på. Fordi jeg valgte å bruke bare kvalitativt intervju som metode, ble jeg og veilederne enige om

at jeg skulle intervju 4-5 barnehager. På den måten var jeg sikret å få nok informasjon/datamateriale til å svare på problemstillingen.

3.2.1 Forberedelse til intervju

Jeg startet forberedelsene i god tid før jeg skulle foreta intervjuene. Når vi har laget en liste med ferdige spørsmål som stilles i en fast rekkefølge, slik som i kvantitative intervjuer, da er det et strukturert intervju (Larsen 2007). Jeg laget en liste med ferdige formulerte spørsmål, men jeg var samtidig åpen for at vi kunne ha en samtale rundt temaet underveis. Dersom informantene hadde noe de ville tilføye utenom de spørsmålene jeg stilte, var jeg veldig åpen for det. Hvis jeg følte at svaret ikke ble utdypende nok, eller at det svaret informantene ga førte til et nytt spørsmål, stilte jeg ofte ett oppfølgingsspørsmål. Derfor vil jeg si at intervjuguiden er en blanding av både strukturert og ustrukturert.

3.2.2 Informantene

For å finne barnehager som hadde jobbet med barn med bevegelseshemninger, ringte jeg rundt til forskjellige barnehager og spurte om de hadde noen erfaringer innen dette temaet. Ikke alle hadde det, men etter noen telefonsamtaler, fikk jeg ordnet med fem intervjuer. På forhånd hadde jeg også bestemt meg for å intervju styrere. Grunnen til at jeg valgte å intervju styrerne var fordi jeg tenkte at det var de som hadde mest kunnskap om barnehagens utforming. Jeg har valgt å bruke fellesbetegnelsen informant når jeg snakker om de jeg har intervjuet.

3.2.3 Gjennomføring

Gjennomføringen av intervjuene gikk veldig bra. Informantene hadde på forhånd fått tilsendt intervjuguiden på e-post, på denne måten fikk de forberedt seg og dannet seg noen svar og meninger om temaet. Før jeg startet intervjuet presenterte jeg meg og sa litt om hvorfor jeg hadde valgt å ha om dette temaet. Deretter fortalte jeg at opptakene og det skriftlige ville bli anonymisert. Etter intervjuene takket jeg for at informantene tok seg tid til å møte meg og svare på spørsmålene.

3.2.4 Bearbeidelse

I ettertid av intervjuene, brukte jeg lydopptakene til å få det muntlige ned i skriftlig form. Etter at jeg hadde transkribert opptakene, markerte jeg det som var mest relevant i forhold til det å besvare spørsmålene og problemstillingen.

3.2.5 Validitet og reliabilitet

I etterkant av intervjuene har jeg fått en del meninger om metoden jeg brukte. I forhold til validitet/gyldighet, så mener jeg at denne metoden oppfyller disse kravene. Larsen (2007) skriver at validitet handler om gyldighet eller relevans, det vil si at de dataene vi samler inn er relevante i forhold til problemstillingen vår. Ved at jeg brukte kvalitativt intervju som metode, fikk jeg muligheten til å foreta korreksjoner dersom jeg følte at svarene jeg fikk ikke var utdypende nok, eller hvis jeg følte informantene misforstod spørsmålet jeg stilte dem. Ved noen av intervjuene stilte jeg spørsmålene på en annen måte slik at informantene forstod dem, andre ganger fulgte jeg opp med ett oppfølgingsspørsmål dersom svaret informanten ga førte til at jeg ble nysgjerrig på noe annet. Larsen (2007) mener at dersom man endrer spørsmålene underveis i en fleksibel prosess, bidrar dette til at man får en mer valid informasjon. Ved at jeg brukte kvalitativt intervju som metode føler jeg at jeg fikk mye valid informasjon.

I forhold til reliabilitet, så har jeg litt delte meninger om metoden er pålitelig og nøyaktig. Ovenfor skrev jeg litt om validitet og at jeg fikk mye valid informasjon. Men det er likevel en del faktorer som spiller inn i forhold til om den informasjonen jeg fikk er pålitelig. Larsen (2007) skriver at det er stor mulighet for at informanten påvirkes av situasjonen og av intervjueren i intervjuer, dette kan ha betydning for det som sies akkurat der og da. Under intervjuene prøvde jeg å virke rolig og avslappet, slik at informanten også ble det. Men jeg var ganske ny i det å intervjuer andre mennesker, derfor kan noen ha oppfattet at jeg var litt nervøs, og blitt påvirket av dette. En annen faktor som spilte inn på om metoden er pålitelig og nøyaktig, var bearbeidingen av den informasjonen jeg fikk. Da jeg skulle transkribere lydopptakene var det noen av ordene som ble uttalt utydelig, derfor måtte jeg gjette meg frem til sammenhengen i den setningen. Heldigvis skjedde ikke dette ofte. Larsen (2007) skriver at dersom man holder orden på intervju- og observasjonsdataene, blir det lettere å sikre høy reliabilitet. Derfor prøvde jeg å transkribere med en gang jeg var ferdig med ett intervju, slik at jeg ikke blandet sammen all informasjonen jeg hadde fått. Jeg laget også en oversikt over de ulike barnehagene, om hvilke type barnehage de er, og lignende. Denne oversikten ser dere under innledningen. Denne oversikten gjør det lettere for meg å holde styr på de ulike barnehagene.

3.2.6 Ethiske overveielser

Under dette punktet vil jeg si litt om hvordan jeg jobbet i forhold til å bevare personvernet. Før intervjuene forhørte jeg meg om det var greit at jeg brukte lydopptaker. Jeg forsikret informantene om at lydopptakene ville bli slettet med en gang etter at karakteren er satt. Jeg

forsikret også informantene om at de filene som ble lagret på dataen, ble ikke lagret med barnehagens navn. Navnene til informantene ble heller aldri brukt i oppgaven.

4.0 Funn

Jeg har valgt å transkribere lydbåndopptakene for deretter å trekke ut hovedfunnene. På de spørsmålene der informantens svar var ganske sammenfallende har jeg valgt å behandle dette under samme hovedpunkt.

Nedenfor følger en oversikt over de ulike barnehagene og informantene jeg intervjuet. I kolonnen hvor det står gammel/ny, har jeg valgt å definere barnehagene som er bygget etter år 2000 som nye, og barnehagene som er bygd på 80/90-tallet som gamle. Under type barnehage, har jeg delt inn i avdelingsbarnehage og basebarnehage. Før jeg går videre vil jeg gjerne definere hva jeg mener med disse begrepene. Det som kjennetegner en basebarnehage er at avdelingene har flere voksne og barn. Rommene i disse barnehagene er ofte store og åpne, og det er god høyde under taket. Barna har også muligheten til å skape og forme rommene selv ved at interiøret er flyttbart (Trondheim.kommune, 2007). Det som kjennetegner avdelingsbarnehagene er at avdelingene blir brukt som lekearealer, i motsetning til basebarnehagene er ikke disse barnehagene oppdelt i små leke rom, verksted rom, dukkerom og lignende (Dahl & Evenstad, 2012).

	Type barnehage Base/avdeling	Gammel/ny barnehage	Privat/kommunale barnehager
Barnehage 1. Informant 1.	Avdelingsbarnehage	Gammel 90-tallet	Kommunal
Barnehage 2. Informant 2.	Avdelingsbarnehage	Gammel 1982	Privat
Barnehage 3. Informant 3.	Basebarnehage	Ny 2006	Kommunal
Barnehage 4. Informant 4.	Basebarnehage	Ny 2006	Kommunal
Barnehage 5. Informant 5.	Basebarnehage	Ny 2012	Kommunal

Tabell 1, Oversikt over barnehager

Først vil jeg ta for meg barnehagenes erfaringer med barn med bevegelseshemninger. Deretter skal jeg oppsummere noe av det informantene svarte på spørsmålene fra intervjuene, under de faste hovedpunktene jeg har valgt å bruke.

4.1 Barnehagenes erfaringer med barn med bevegelseshemninger:

Felles for barnehagene jeg intervjuet, er at alle sammen har hatt eller har erfaringer med barn som har bevegelseshemming. Ut fra den informasjonen jeg fikk fra informantene, viste det seg

at de hadde jobbet med ulike grader av bevegelseshemming. De gradene som ble mest omtalt var CP, Downs Syndrom, barn med dårlig motorikk og barn som ikke hadde ferdig utviklet armer og ben. Og ut fra de ulike gradene har de måttet tilrettelegge området ut fra hvert enkelt barns tilstand, diagnose og behov.

4.2 Hvordan kan man tilrettelegge barnehagens uteområde?

Tilretteleggingen ble gjort på forskjellige måter ut fra barnets tilstand og behov. Også under dette punktet var det en del fellestrekk ved de svarene jeg fikk. Flere av dem nevnte for eksempel at de hadde lekeapparater som fuglerede- disse/huske og sandkassebord. Ellers så hadde de asfalterte områder rundt barnehagen slik at barn med bevegelseshemming har muligheten til å bevege seg rundt med rullestol, gåstol, sykler, biler med motor og lignende hjelpemidler.

Fuglerede- disse/huske: informanten i barnehage 2. fortalte at denne typen disse/huske passer utmerket for barn som kjører rullestol og som må sitte på en annen måte. I stedet for å sitte som man må gjøre i vanlige husker/disser, kan man ligge i disse huskene.

Sandkassebord: I barnehage 4. og 5. fortalte de også om hvordan de hadde tilrettelagt sandkassen for barn med bevegelseshemming. I barnehage 5. skal barna ha muligheten til å komme frem i sandkassen ved at man kan løfte sanden opp, slik at man kan kjøre rullestolen inntil et bord. I barnehage 4. fortalte informanten at det ene barnet de har der bruker en spesiell stol i sandkassen. Med denne stolen kunne de stroppe fast barnet slik at det ikke velter og slår seg.

Asfalterte områder: utenom sikkerhetsbassengene/sandbassengene og plenene hadde alle barnehagene tilrettelagt med asfalterte områder. Noen av barnehagene hadde det bare fra porten og inn til alle inngangsdørene, mens andre hadde asfalt rundt selve lekeområdet.

Et av spørsmålene jeg stilte var: **Bruker barnet/barna spesielle hjelpemidler (ståstativ, rullestol, gåstol eller andre hjelpemidler) for å kunne bevege seg på uteområdet?** Dette spørsmålet gikk ikke direkte på hvordan barnehagene kan tilrettelegge uteområdene. Men hjelpemidlene er en viktig del av barnets hverdag, og ofte er det de ansatte i barnehagen som ser hvilke hjelpemidler barnet trenger for å kunne bevege seg på uteområdet. Hvilke typer hjelpemidler informantene hadde mest erfaringer med, varierte en del. Informantene fortalte at de hadde vært bort i mange ulike hjelpemidler ut fra hvilken diagnose barna har hatt. Noen av de som ble nevnt var; gåstol, ståstativ, rullestoler, gulvmatter, tilrettelagte sykler, ramper og spesialformet akebrett/rattkjelker som er formet etter kroppen til barna. Det som var mest

vanlig var g stoler og rullestoler. For å skaffe disse hjelpemidlene mente informantene at det er viktig med et godt samarbeid mellom dem og fysioterapeuter, ergoterapeuter og hjelpemiddelsentralen. I forhold til de rampene som ble nevnt, fortalte informant 2. at de hadde lagt inn en rampe til dukkehuset, slik at barnet med bevegelseshemming kunne rulle inn der og være med på leken.

Ble det tatt hensyn til barn med bevegelseshemming da barnehagen ble bygget?

”De er ikke helt ferdig med uteområdet, men det skal være slik at det skal gå an å komme opp i sandkassen med rullestol, det skal gå an å komme opp til den ene rutsjebanen med rullestol. Slik at barnet kan gå ut av rullestolen og rutsje ned. Så i den barnehagen er det tatt hensyn til barn med bevegelseshemming” (Informant 5).

Informant 2. svarte følgende på samme spørsmål: ”(...) det var en viss tilrettelegging i fra starten av. På uteområdet så er det jo mye flatt, og det meste er tilgjengelig”. Informant 1. svarte også noe lignende, og at mye av tilretteleggingen har skjedd gradvis opp gjennom tidene etter hvert som de har hatt barn med ulike diagnoser. Informant 3. svarte:

”Det ble det så absolutt. (...) Retningslinjene for universell utforming var jo veldig sentrale her. Da vi bygde uteområdet, så var det blant annet det her med høydeforskjeller. At det skulle være 1:20 heter det, at det ikke skal være for bratt. Slik at man kan gå med rullestol og bruke gåstol uten at det er noe hinder for barna”.

4.3 Betydningen av tilretteleggingen:

Det siste spørsmålet jeg stilte informantene var:

Hvilken betydning tror du uteområdet har for barn med bevegelseshemming?

Felles for alle informantene var at de mente at uteomr dets utforming hadde betydning for barnas læring, utvikling og det å være inkludert i hverdagen. Informantene mente at betydningen av uteomr dets utforming var veldig viktig for disse barna. De uttrykte at barn med bevegelseshemming er like opptatt av å klare å gjøre ting selv, og at opplevelsen av å mestre noe, er like viktig for disse barna. Informanten i barnehage 2. sa følgende da jeg stilte dette spørsmålet: ”Jo mindre opplevelsen av å være annerledes og være spesiell, (...) jo bedre er det”. Hun mente at det var viktig at de som ansatte behandlet disse barna som ordinære barn, og at de ansatte skal forsterke opplevelsen av at de er helt vanlige barn. For å skape denne opplevelsen mente de at det er viktig at disse barna er inkludert i hverdagen og at de kan delta på de samme aktivitetene som de andre barna til en viss grad og ut fra sine

forutsetninger. De mente at uansett hvilken sykdom man har, så har man behov for å være sammen med andre. Informant 5. uttalte følgende da jeg stilte spørsmålet:

”Jeg tenker at det har stor betydning, det å få være sammen med. Jeg tenker at det er en del av det å gå i barnehage, det å få være barn i gruppe, og ikke bare være det enkeltbarnet, men å få lov å være sammen der det skjer”.

Noen av informantene snakket om at tilrettelegging var viktig for utviklingen til disse barna. De mente at hvis barnet skulle oppnå utvikling, var det viktig å legge listen ganske lavt, slik at disse barna også klarer å mestre. Dersom de lærer å mestre på det laveste nivået, da kommer utviklingen av seg selv. Informant 3. sa følgende om utvikling: ”Ved å stimulere, så får du utvikling”. Noen av informantene mente også at det å få kripe i ujevnt terreng og få bruke kroppen sin, er kjempe trening for disse barna. De mente det er viktig for barna å få muligheten til å ta, føle, lukte og se.

4.4 Utfordringer i forhold til tilrettelegging av uteområdet:

Selv om dette ikke var ett spørsmål i intervjuguiden, fortalte informantene litt om sine utfordringer i forhold til tilrettelegging. Informant 2. fortalte om sin opplevelse av tilretteleggingen: ”Det har vært en krevende arbeidsprosess å tilrettelegge. Så hadde jeg vist det på forhånd, så kan det hende at jeg hadde sagt nei til å ta i mot disse barna”.

Det som i hovedsak kom opp var utfordringer i forhold til økonomi, plass til utstyr og i forhold til å finne en balanse på det å gi barna utfordringer på uteområdet..

Økonomiske utfordringer:

Noen av informantene fortalte at økonomien var en utfordring i forhold til tilretteleggingen. Informant 2. fortalte at som privat barnehage, så har de lagt ut for alle kostnadene selv opp gjennom årene. Dersom de hadde vært i en vanskelig situasjon økonomisk sett, så hadde de ikke kunne gjennomført tilretteleggingen. Informanten fortalte at det var snakk om investeringer som er gjort for flere hundre tusen kroner. Informanten i barnehage 1. fortalte at i den barnehagen så har det ikke fulgt med noen penger i tilretteleggingen. Men i 2012 så har de sikret seg 500 000 som de skal bruke til tilrettelegging.

Plass til utstyr:

Flere av informantene fortalte at de opplevde en utfordring i forhold til oppbevaring og plass til alt utstyret som barn med bevegelseshemming ofte har med seg. Informanten i barnehage 5.

fortalte at selv om den nye barnehagen deres var universelt utformet så hadde de ikke så mye lagerplass til alle hjelpeapparatene. På grunn av at det var så lite lagringsplass i den nye barnehagen, valgte de å holde barnet med bevegelseshemming i den gamle barnehagen i stedet. Informant 2. fortalte at de ble nødt til å bygge ekstra oppbevaringsplass til alt utstyret som fulgte med.

Utfordringer i forhold til overbeskyttelse og i forhold til å gi disse barna passende og varierte utfordringer på uteområdet:

For å gi barna passende og varierte utfordringer på uteområdet fortalte informant 3. at de prøvde å ha lekeapparater på alle nivåer, slik at det ikke skal være for vanskelig. Informanten mente at det er bedre at det er for enkelt, for de yngste barna har alltid bruk for det, sånn at det skal være noe for alle sammen på uteområdet. Det som informant 3. mente kunne bli en utfordring, var at utelekeplassene kunne bli for kjedelig for de største barna som søker mer utfordring. For å unngå dette mente han at da måtte de heller få litt større utfordringer på det fysiske når man kommer litt lengre bort fra bygget. At man tilrettela det på den måten i stedet.

Informantene i barnehage 3. og 4. fortalte at en av utfordringene i forhold til barn med bevegelseshemming var at tidligere så har det vært lett og lagret disse barna i vogner og rullestoler, slik at personalet lettere kunne ha kontroll over dem. Dette var begge informantene sterkt i mot nå. Informant 3. sa følgende:

”Det er en stadig utfordring å ha barn med fysiske funksjonshemninger i aktivitet. Fordi i barnehagen har vi nok en uvane å parkere disse barna i rullestol eller sette dem for å se på de andre barna, og det er ikke noen utvikling”.

5.0 Drøfting

Når jeg oppsummerer arbeidet og det datamaterialet jeg har samlet i forbindelse med oppgaven, ser jeg at tilrettelegging av barnehagens uteområdet kan gjøres på mange ulike måter og at det er mye som spiller inn på hvordan barnehagene jobber opp mot dette. Jeg skal se på informantenes erfaringer og opplevelser opp mot den teorien jeg har presentert i kapittel 2. I drøftingsdelen vil jeg drøfte ut fra de fire hovedpunktene som jeg har brukt i teoridelen og resultatdelen.

5.1 Barnehagens erfaringer med barn med bevegelseshemninger:

I kapitlet om funn (jf. kapittel 4.1) skrev jeg ned informantenes erfaringer med barn med bevegelseshemning. Det viste seg at alle hadde erfaringer innen dette, men at graden av bevegelseshemning varierte i de ulike barnehagene. Det jeg vil belyse her er at barnehagens erfaringer har mye å si for hvordan de tilrettelegger uteområdet for disse barna. Jo mer erfaring de ansatte har om de ulike gradene av bevegelseshemning som finnes, desto lettere blir det å komme i gang med tilretteleggingen. Etter hvert som de ansatte i barnehagene har jobbet en del med barn med bevegelseshemning, kan det hende at de vet hvem de skal kontakte for å skaffe de ulike hjelpemidlene, de erfarer også hvilke hjelpemidler som fungerer og hvilke som ikke gjør det. Etter hvert kan det hende at de ansatte utvikler et nært samarbeid med ulike instanser. I temahefte for barn med nedsatt funksjonsevne i barnehagen står det at det ofte er nødvendig med samarbeid med instanser som har utredet eller kartlagt barnets funksjonsnedsettelse (Kunnskapsdepartementet, 2008). Dersom de ansatte i barnehagen utvikler et godt samarbeid med ulike instanser, blir det lettere for dem å vite hvem de kan kontakte dersom de trenger råd eller veiledning når de skal tilrettelegge for et barn med bevegelseshemning.

5.2 Hvordan kan man tilrettelegge barnehagens uteområde?

Før jeg sier noe om hvordan barnehagene jeg intervjuet hadde tilrettelagt sine uteområder, vil jeg gjerne si litt om hvilke faktorer som er med og påvirker tilretteleggingen.

5.2.1 Hva påvirker tilretteleggingen?

Siden barnehagene drives på ulike måter ut fra om de er private, kommunale, base/avdelingsbarnehage gamle eller nye, er dette med og påvirker hvordan de tilrettelegger uteområdet for barn med bevegelseshemning. Man kan for eksempel se ulikheter i forhold til tilretteleggingen i private og kommunale barnehager. Informant 2. arbeider i en privat barnehage, og fortalte at som privat barnehage har de lagt ut alle kostnadene selv. Etter som de har lagt ut kostnadene

selv, kan det hende at de har valgt og ikke bruke apparater som de ville ha brukt dersom de hadde fått penger til det. Dette kan påvirke barnehagetilbudet, slik at det kan bli en forskjell mellom tilbudet i private og kommunale barnehager. Informanten fortalte at dersom de hadde vært i en vanskelig situasjon og hadde hatt dårlig økonomi så hadde de ikke kunne gjennomført de forandringene og tilretteleggingene som de har gjort opp gjennom årene.

Hvis vi ser på årstallene som barnehagene ble bygd, ser vi at to av barnehagene ble bygd før 2000, mens tre av barnehagene ble bygd etter år 2000. Fordi barnehagene ble bygd på ulike tidspunkter, var det forskjellige lover som var gjeldene de årene de ble bygd. Dette kan ha vært med og påvirket hvordan barnehagen har gått frem når de har planlagt eller tilrettelagt uteområdet. I artikkelen *Lover og offentlige utredninger* skriver Ingebjørg Dahl (2010) at begrepet universell utforming har eksistert i Norge siden 1997, men det ble først tatt inn i lovverket i 2003. Min forståelse av dette er at etter at dette begrepet ble tatt inn i lovverket ble de fleste nye barnehager utformet etter dette. Barnehage 1. og 2. har måttet tilrettelegge etter retningslinjene til universell utforming etter hvert som det har vært behov for det, mens barnehage 3, 4. og 5. ble tegnet og bygget etter disse retningslinjene med en gang. Dersom de barnehagene som ble bygd før 2000 skal kunne oppnå kravene som stilles til universell utforming, er det snakk om ganske store kostnader. Derfor kan dette ofte en stor utfordring for barnehager. Hvis barnehagene hadde hatt andre lover og planer å gå etter den tiden, kan det hende at de hadde planlagt annerledes, og tatt mer hensyn til barn med bevegelseshemming.

5.2.2 Hvordan har barnehagene tilrettelagt?

I kapittel 4.2 kan vi se en oversikt over hvordan barnehagene jeg intervjuet hadde tilrettelagt sine uteområder. Felles for de fleste barnehagene var at de hadde tilrettelagt med fuglerede-disse/huske, sandkassebord og asfalterte områder. Ellers så brukte barna egne hjelpemidler.

I forhold til fuglerede- dissene/huskene så står det i temahefte for barn med nedsatt funksjonsevne at denne typen huske gir god støtte for barn med svak motorikk. I tillegg gir denne husken mulighet for at flere barn samtidig kan oppleve glede, spontansang og fellesskapets latter (Kunnskapsdepartementet, 2008). Her ser vi at denne typen lekeapparat er positiv på mange måter for barn med bevegelseshemming. Det gjelder ikke bare fuglerede-dissen/husken, men også sandkassebordet og de asfalterte områdene. Ved at barna får muligheten til å bevege seg rundt på barnehagens uteområde og delta på de samme aktivitetene som de andre barna i barnehagen, får de oppleve det å være inkludert i barnehagehverdagen. Det å være inkludert er veldig viktig for barnas utvikling av en positiv selvfølelse, samtidig som det skaper glede hos barnet. Men man må likevel være forsiktig

med å tilrettelegge for mye. I temaheftet for barn med nedsatt funksjonshemming i barnehagen står det at for å hindre segregering av barn med funksjonsnedsettelse, bør man så langt det er mulig unngå spesielle løsninger (Kunnskapsdepartementet, 2008). Det er derfor viktig at man ikke tilrettelegger området med mindre det er nødvendig, og at man ikke gir barna en følelse av at det er noe spesielt med dem, men at de er helt normale sånn som de andre barna i barnehagen.

I tillegg til at barnehagene hadde spesielle lekeapparater, ble noen av barnehagene bygd etter universell utforming. Barnehage 3, 4. og 5. ble bygd etter år 2003, de ble derfor pålagt å utforme sine barnehager etter universell utforming. Det som blir nevnt om universell utforming i teorien er at målet med denne utformingen er at alle skal kunne benytte de samme fysiske løsningene når det gjelder kommunikasjon og bygninger (Sjøvik, 2007). Ved at barnehagen er universelt utformet, ligger det allerede en viss tilrettelegging for barn med bevegelseshemming inn i barnehagen. Men selv om barnehagene er utformet etter universell utforming, betyr det ikke at barnehagene tilfredsstiller kravet om at disse barna skal få et likeverdig tilbud. Sjøvik (2007) sier for eksempel at selv om to barn har samme diagnose, kan de ha ulike ressurser til å mestre hverdagens praktiske utfordringer. Ut fra det Sjøvik ser bør man derfor se an hvert enkelt barn, altså deres behov, diagnose og tilstand når man skal tilrettelegge barnehagens uteområde. Dersom barnehagen er universelt utformet og at man i tillegg ser an hvert enkelt barns behov, diagnose og tilstand, kan det hende at barnehagen klarer å tilfredsstille kravene som stilles til at barn med bevegelseshemming skal få et likeverdig tilbud.

Informant 4. mente at det å få krype i ujevnt terreng og få bruke kroppen sin, er kjempe trening for barn med bevegelseshemming. Hun mente det er viktig for barna å få muligheten til å ta, føle, lukte og se. Ut fra det informantene fortalte, så kan vi se dette opp mot Wendy Titman sine kriterier. Disse fire kriteriene er en oppsummering av en undersøkelse Titman gjorde om barnas syn på skolegården og barnehagen. Disse kriteriene kan være en rettesnor når man skal planlegge og tilrettelegge et uteområde der barn i ulike aldre skal ferdes og oppholde seg ved ulike årstider, Dette gjelder alle barn, også barn fra ulike kulturer og barn med spesielle behov (Buaas, 2009). Ut fra det teorien sier, tar disse fire kriteriene utgangspunkt i det å gjøre, å tenke, å føle og å være, noe som kan være et felles behov for alle barn. Dersom man tilrettelegger ut fra disse kriteriene, kan man på best mulig måte oppnå at de fleste barna får muligheten til å oppleve det disse kriteriene står for. Derfor kan disse kriteriene være en viktig del av planleggingen og tilretteleggingen av et uteområde. Nå vet

ikke jeg om de barna i barnehagene jeg intervjuet får muligheten til å oppleve dette, men dersom barnehagene hadde tatt utgangspunkt i disse kriteriene, kan det hende at barna får oppleve utvikling, det å få være med og bli inkludert.

5.3 Betydningen av tilretteleggingen:

Ifølge Wendy Titman har skolegården og barnehagen betydning for barnas holdninger og atferd, både til seg selv og til andre, den har betydning for hvordan barna forholder seg til skolen og barnehagen og miljøet generelt (Buaas, 2009). Det Titman nevner er at tilretteleggingen har betydning for holdningene og atferden til barna, det hun ikke nevner er tilretteleggings betydning for barns læring, utvikling og det å være inkludert i barnehagehverdagen. Ut fra det informantene fortalte om de ulike betydningene, har jeg valgt å belyse disse hver for seg.

5.3.1 Betydning for barns trivsel og det å være inkludert:

Informantene var veldig ivrige etter å få frem hvilken betydning de mente at tilretteleggingen hadde. Informant 2. var mest opptatt av å gi barnet en opplevelse av det å være normal ved at de ansatte behandlet barn med bevegelseshemming som ordinære barn. Hun fortalte at for å oppnå denne opplevelsen så var det viktig å inkludere disse barna i hverdagen, og at de deltok på de samme aktivitetene som de andre barna til en viss grad ut fra sine forutsetninger. Som Sjøvik (2007) sier har tilgjengelige aktuelle tekniske hjelpemidler, betydning for om et barn opplever det å være vinner eller taper i samspillet med andre barn. Ut fra det Sjøvik sier, vi det si at ved at barn med bevegelseshemming har aktuelle hjelpemidler tilgjengelig, blir det lettere for disse barna å delta i leken med de andre barna. De får muligheten til å forflytte seg samtidig med de andre barna, det blir derfor mye enklere å delta på de samme aktivitetene. På denne måten får de oppleve å være vinner i samspillet med andre barn. I Rp (06/11) står det at ved at barnehagen gir alle barn muligheten til lek, bidrar de til den gode barndommen. Leken har betydning som en grunnleggende livs- og læringsform og for barns trivsel (Kunnskapsdepartementet, 06/11). Min tolkning av det å gi alle barn muligheten til lek, innebærer også barn med bevegelseshemming. Ved at barnehagen tilrettelegger, kan det hende at barna får muligheten til å delta i leken med de funksjonsfriske barna, noe som igjen fører til at barn med bevegelseshemming opplever trivsel og det å bli inkludert.

Informant 5. var enig med informant 2. i forhold til det å gi disse barna opplevelsen av å være inkludert. Han mente at det å være sammen med, det å få være barn i gruppe, og ikke bare være det enkeltbarnet, var en stor del av det å gå i barnehage. Ut fra det teorien sier, har felles

utflukter, ekstra tilstelninger og det å få delta på felles erfaringer, stor betydning for opplevelsen av å høre til – og det og virkelig være inkludert (Sjøvik, 2007). Det Sjøvik og informanten, stemmer ganske godt. Det blir ofte mye fokus på enkeltbarnet og barnets sykdom, når det er snakk om barn med bevegelseshemninger. Men da er det viktig at de ansatte i barnehagen ser barnet som en del av barnegruppen og ikke som det enkeltbarnet med sykdommen, ved at barnet får delta på mye av det samme som de andre barna. Dette kan hjelpe barnet med å oppleve seg selv som en del av gruppen og føle seg godtatt og inkludert, noe som informant 5. mente var en stor del av det å gå i barnehage.

5.3.2 Betydning for barns læring/utvikling:

Informant 1. mente at barn med bevegelseshemning er like opptatt av å klare ting selv, og å gjøre ting selv, på samme måte som funksjonsfriske barn. Hun mente at det handlet om å mestre ting, og at opplevelsen av å mestre noe, er like viktig for disse barna. Det som informant 1. sier om det å mestre, sammenfaller godt med teorien jeg har presentert. I temahefte barnehagens fysiske miljø er det skrevet at barn med funksjonshemming har et stort behov for å oppleve mestring og glede ved å bruke egne ferdigheter. Tilretteleggingen er også viktig for utviklingen av en positiv selvfølelse. (Barne- og familiedepartementet, 2000). Ut fra det informanten sier og det som står i teorien, kan man se at tilretteleggingen har en viktig betydning for barnets utvikling og mestringsfølelse. Ved at barn opplever mestringsfølelse etter å ha blitt utsatt for en utfordring, lærer barnet noe av denne opplevelsen. Dersom barnet blir stilt overfor den samme utfordringen senere, kan det hende at barnet husker hvordan han/hun mestret denne utfordringen sist, og gjør det samme for å mestre den igjen. Barnet har på denne måten utviklet seg.

Flere av informantene nevnte at tilretteleggingen var viktig for utviklingen til barn med bevegelseshemning. Informant 1. mente at hvis barnet skulle oppnå utvikling var det viktig å legge listen ganske lavt slik at disse barna også klarer å mestre. Han fortalte videre at dersom de lærer å mestre på det laveste nivået, kommer utviklingen av seg selv. Jeg er enig i det informanten sier om det å legge listen lavt, men samtidig er det viktig at man ikke legger den for lavt. Det jeg ønsker å få frem er at ikke alle barn ligger på samme nivå når det gjelder utvikling, man bør derfor se an barnets tilstand og ressurser. Dette nevner Marion Kloep og Leo B. Hendry i mestringsmodellen, som jeg gjorde rede for i teoridelen. Modellen er basert på forståelsen av menneskets utvikling. Den tar utgangspunkt i forandringer og overganger som utsetter individet for risiko og utfordringer gjennom livsløpet. I modellen viser de at det

er flere variabler som spiller inn i utviklingen; potensielle ressurser, konteksten og de potensielle oppgavene individet står overfor (Kloep & Hendry, 2003).

Min tolkning av det mestringsmodellen tar utgangspunkt i, er at det er viktig å se an barnets ressurser, konteksten barnet er i og de potensielle oppgavene barnet står overfor, for å kunne tilrettelegge på best mulig måte. I arbeid med barns utvikling kan det derfor være viktig at man tar hensyn til de ressursene barnet har fra før, fordi man kan se hvilket nivå barnet ligger på ut fra disse. Når man vet hvilket nivå barnet ligger på, kan det bli lettere å tilrettelegge uteområdet. Samtidig bør man ta hensyn til konteksten barnet er i. Kloep og Hendry (2003) nevner at under konteksten finner vi variabler som tid, sted, andre personer og andre oppgaver. I tillegg omfatter konteksten materielle ressurser, nasjonalitet, kjønn, etnisitet, privat eller offentlig status og samfunnsklasse, disse faktorene kan også gå under strukturelle variabler eller strukturelle ressurser. Min tolkning av dette er at i noen barnehager er uteområdet allerede godt tilrettelagt, mens i andre trengs det en del tilrettelegging for at barn skal kunne utvikle seg. I tillegg kan de hende at det er flere personer som krever oppmerksomhet i denne utviklingsperioden. Det er derfor mye som kan spille inn på barnets utvikling.

5.4 utfordringer i forhold til tilrettelegging av uteområdet:

I tillegg til det informantene fortalte om hvordan de hadde tilrettelagt barnehagen og betydningen av tilretteleggingen, ble det også nevnt noen utfordringer med tilretteleggingen. Disse har jeg valgt å si litt om, og har derfor satt de opp i følgende rekkefølge:

5.4.1 Økonomiske utfordringer:

I forhold til de økonomiske utfordringene, så har jeg nevnt noe om dette under punkt 5.2.1. Her ønsker jeg gjerne å gå litt nærmere inn på dette. To av informantene mente at økonomien var en utfordring når man skal tilrettelegge. Som jeg nevnte tidligere, fortalte informant 2. at som privat barnehage så har de lagt ut alle kostnadene selv. Dersom de hadde vært i en vanskelig situasjon økonomisk sett, så hadde de ikke kunne gjennomført tilretteleggingen. I temahefte "Barnehagens fysiske miljø" står det at for å bedre en persons funksjonsevne skal det etter folketrygdlovens § 10-7 gis stønad til tiltak som er nødvendige og hensiktsmessige for å oppnå dette. Forskriften sier blant annet at det skal gis stønad til hjelpemidler som kan brukes i barnehagen for stimulering, aktivisering og trening slik at man kan opprettholde eller bedre funksjonsevnen til disse barna (Barne- og familiedepartementet, 2000). Min oppfatning av dette er at dette gjelder både for private og kommunale barnehager. Nå er ikke jeg helt

sikker på om barnehage 2. har tatt i bruk denne stønaden, men dersom de hadde gjort det, hadde det kanskje blitt litt mindre utgifter. Det kan derfor være lurt at barnehagene undersøker hvilke midler/stønader barnehagene har rett på, slik at de får brukt flest mulig av disse. Man slipper derfor å legge ut unødvendige kostnader. Det som blir sagt videre i dette temaheftet er at det ikke gis stønad til vanlige leker, bare til spesial- eller ekstrautstyr i forbindelse med lekeaktiviteter. Dette utstyret blir utlånt av hjelpemiddelsentralen (Barne- og familiedepartementet, 2000). Ut fra det temaheftet sier, kan vi se at stønaden gjelder bare utlån av hjelpemidler og ikke direkte på tilretteleggingen av det fysiske miljøet. Det er vel ofte der problemet ligger hos de fleste barnehagene. Det kan for eksempel hende at barnehagene velger og ikke tilrettelegge uteområdet i barnehagene dersom de ikke har økonomi til det.

Informant 1. nevnte også at økonomien var en utfordring. Hun fortalte at i den barnehagen så hadde det ikke fulgt med noen penger til tilretteleggingen. Men i år så hadde de sikret seg 500 000 som de skal bruke til tilrettelegging. I teorien jeg har presentert tidligere, ser vi at i tillegg til det folketrykdeloven sier, så søker kommunen årlig om statstilskudd til drift av barnehager. I dette statstilskuddet gis det et ekstra tilskudd på 10 prosent som er ment til tiltak for barn med funksjonshemning. På bakgrunn av søknadene som barnehagene har sendt til kommunen, blir midlene fordelt (Barne- og familiedepartementet, 2000). Her ser vi at barnehage 1. har tatt i bruk statstilskuddet og det ekstra tilskuddet på 10 prosent som skal brukes på barn med funksjonshemning. Dersom de ikke hadde sendt en søknad til kommunen, hadde de ikke fått disse ekstra 10 prosentene, og det kunne det ha gått utover utviklingen og trivselen til barna med bevegelseshemning.

5.4.2 utfordringer i forhold til plass til hjelpemidler:

Flere av informantene fortalte at de opplevde en utfordring i forhold til oppbevaring og plass til alt utstyret som barn med bevegelseshemning ofte har med seg. Dette fant jeg dessverre ikke noe teori om, men jeg ønsker gjerne å si noe om det allikevel. Informant 5. fortalte at selv om den nye barnehagen deres var universelt utformet så hadde de ikke så mye lagerplass til alle hjelpeapparatene. På grunn av den lille lagringsplassen, valgte de å holde barnet med bevegelseshemning i den gamle barnehagen i stedet. Ut fra dette kan vi se at denne barnehagen velger bort den nye barnehagen som er mest egnet for barnet når man tenker på tilretteleggingen av uteområdet. Dersom de hadde valgt å flytte barnet til den nyeste barnehagen, kunne barnet ha fått bedre utviklingsmuligheter, samtidig kan det hende at barnet

hadde fått større mulighet til å bli inkludert. Derfor burde større oppbevaringsplass til hjelpemidler ha vært et krav som stilles til universell utforming når nye barnehager bygges.

5.4.3 Utfordringer i forhold til overbeskyttelse og i forhold til å gi disse barna passende og varierte utfordringer på uteområdet:

Informant 3. fortalte at for å gi barn med bevegelseshemning passende og varierte utfordringer på uteområdet, prøvde de å ha lekeapparater på alle nivåer, slik at det ikke skulle bli for vanskelig. Grunnen til dette var at informanten mente det var bedre at det ble for enkelt, for de yngste barna har alltid bruk for det, sånn at det skal være noe for alle sammen på uteområdet. Utfordringen med dette var at uteområdet kunne bli litt for kjedelig for de største barna som søker mer utfordring. For å unngå dette, mente han at da måtte de heller få litt større utfordringer på det fysiske når man kommer litt lengre bort fra bygget. Det som informant 3. sier om at man kan tilrettelegge på ulike nivåer og at man legger til rette for større utfordringer lengre bort fra bygget, sier jeg meg enig i. Ved at barnehagene tilrettelegger uteområdet på denne måten, kan de ivareta alle barna, både funksjonsfriske barn og barn med bevegelseshemning. Dersom barnehagen har de lekeapparatene som er på litt lavere nivå nært bygget, blir det lettere for barn med bevegelseshemning og de yngste barna å delta i leken, samtidig som det kan bli lettere å oppleve trygghet ved at de er så nært bygget og de voksne.

Sjøvik (2007) skriver at dersom barn med bevegelseshemning blir utsatt for mye overbeskyttelse, unødig mye hjelp og fjerning av for mange fysiske barrierer, kan dette virke som en bjørnetjeneste. Det fysiske miljøet kan oppleves som kjedelig og lite motiverende dersom alle barrierene blir fjernet og det byr på lite utfordring. Min tolkning av det Sjøvik sier er at når man skal tilrettelegge et uteområde for barn med bevegelseshemning, er det viktig at man ikke fjerner alle barrierene. Dersom man gjør det, er det ikke sikkert at barnet opplever nok utfordringer til at det skal kunne utvikle seg. Informant 3. og 4. fortalte at tidligere så har det vært lett og lagret disse barna i vogner og rullestoler, slik at personalet lettere kunne ha kontroll over dem. Hvis vi ser det informantene fortalte opp mot det Sjøvik skrev om overbeskyttelse, kan vi se en viss sammenheng. Ved å sette barn med bevegelseshemning i vogner og rullestoler så føler kanskje de voksne mer trygghet, men det kan også påvirke barnets mulighet til å oppleve lek, følelsen av å være inkludert og muligheten til utvikling, vi gjør dem altså en "bjørnetjeneste". Kanskje har det vært best om man finner en fin ballanse mellom det å ta vare på barnets behov og den kontrollen de ansatte ønsker å ha overfor disse barna. Slik kan man unngå det å bli for overbeskyttende.

6.0 Oppsummering:

Etter å ha drøftet informasjonen fra informantene opp mot relevant teori, vil det her bli oppsummert det jeg har kommet frem til i denne bacheloroppgaven.

Selv om informantene fortalte mye av det samme, var det også en del ulikheter i forhold til hvordan de tilrettela barnehagens uteområde. Noen av barnehagene var tilrettelagt ut fra universell utforming, mens andre prøvde så godt de kunne å oppnå kravene som stilles til denne utformingen. I tillegg til universell utforming, var noen av barnehagene utstyrt med spesielle lekeapparater slik at barn med bevegelseshemming kunne delta på de samme aktivitetene som de andre barna. Ellers så blir det brukt en del hjelpemidler slik at barna klarer å forflytte seg på barnehageområdet. Et viktig punkt i drøftingen er at de fleste barnehagene prøver å tilrettelegge ut fra universell utforming, og at de i tillegg ser an barnets behov, tilstand og diagnose når de tilrettelegger.

De fleste av informantene mente at betydningen av tilretteleggingen er viktig for barnas læring, utvikling, mestring og det å være inkludert i barnehagehverdagen. Vi ser ut fra dette hvor viktig tilretteleggingen er for barn med bevegelseshemming. Men selv om det finnes ulike typer stønader og tilskudd som kan brukes i arbeid med tilrettelegging av uteområdet, føler likevel noen av barnehagene at dette ikke er nok. Dette er derfor et tema som burde ha vært tatt opp og diskutert mer rundt, når vi ser hvor viktig det er med tilrettelegging av uteområdet.

Jeg vil avslutte oppgaven med å si at dette har vært en lærerik prosess. Jeg har lært mye om hvordan man kan tilrettelegge uteområdet fra informantene, samtidig som jeg har fått innblikk i mye teori som jeg ikke har lest før. Nå som jeg tenker tilbake på alt som er sagt og gjort i barnehagen, ser jeg samtidig hvor viktig det er å tilrettelegge for barn med bevegelseshemming.

Litteratur:

Barne- og familiedepartementet. (2000) *Barnehagens fysiske miljø*. Oslo: Departementet

Buaas, E.H. (2009). *Med himmelen som tak*. (2.utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Dalland, O. (2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Dahl, B., & Evenstad, R. (2012) *Arkitektur og pedagogikk*. I Krogstad, A., Hansen, G. K., Høyland, K., & Moser, T. (Red). *Rom for barnehage. Flerfaglige perspektiver på barnehagens fysiske miljø*.(s. 171-191). Bergen: Fagbokforlaget.

Dahl, I. (2010). *Lover og offentlige utredninger*. Lokalisert 20.04.2012 på:

<http://universell.no/sitepageview.aspx?sitePageID=1198>

Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, LOV-2008-06-20-42.§ 9.(2012).

Lokalisert den 12.04.12, på <http://www.lovdatab.no>

Kloep, M. & Hendry, L.B. (2003). *Utviklingspsykologi i praksis*. Oslo: Abstrakt forlag

Kunnskapsdepartementet. (2006/2011). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. (Rev.utg.). Oslo: Departementet.

Kunnskapsdepartementet. (2008). *Temahefte om barn med nedsatt funksjonsevne*. Oslo: Departementet.

Larsen, A.K. (2007). *En enklere metode*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Miljøverndepartementet. (2007) *Rikspolitiske retningslinjer for universell utforming*.

Lokalisert den 13.04.12. på:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/hoeringer/hoeringsdok/2007/horing---utkast-til-rikspolitiske-retnin/-2/rikspolitiske-retningslinjer-for-univers.html?id=496213>

Sjøvik, P. (2007). Funksjonshemninger hos barn i førskolealderen. I Sjøvik, P. (Red.).
En barnehage for alle. Spesialpedagogikk i Førskolelærerutdanningen(2. utg., s. 144-166). Oslo: Universitetsforlaget.

Trondheim.kommune. (2007). *Barn og rom*. Rapportnr. SBF BY A07004.

Lokalisert 12.04.12 på:

<http://www.trondheim.kommune.no/content/1117622031/Basebarnehage>

Vedlegg 1:

Intervjuguide:

Hei!

Her er spørsmålene jeg kommer til å stille under intervjuet. Slik at du får mulighet til å danne deg noen svar/synspunkter om dette temaet.

Problemstilling:

”På hvilken måte kan en barnehage tilrettelegge uteområdet for barn med bevegelseshemming?”

Litt om bevegelseshemming:

Graden kan variere fra små problemer til at personen er helt ute av stand til å bevege seg. Bevegelseshemming kan være medfødt eller ervervet. Cerebral parese, ryggmargsbrokk, muskelsykdommer og revmatiske sykdommer er blant de vanligste som barna kommer til verden med. Senere ervervede hjerneskader kan oppstå etter infeksjoner i nervesystemet og etter slag eller fall.

1. Hvilke erfaringer har barnehagen i forhold til arbeid med barn som har bevegelseshemninger?
2. Har dere noen barn med bevegelseshemninger i barnehagen nå?
3. Hvilke grader av bevegelseshemninger er det eventuelt snakk om?
4. Får disse barna tilbud om tilrettelagte aktiviteter i barnehagens uterom?
5. Bruker barnet/barna spesielle hjelpemidler(ståstativ, rullestol, gåstol eller andre hjelpemidler) for å kunne bevege seg på uteområdet?
6. Har dere nok ressurser til å ta imot, eller må dere søke hjelp fra samarbeidspartnere?
7. Hvilke samarbeidspartnere er det eventuelt snakk om?
8. Var dere med på å bestemme hvordan uteområdet skulle se ut?
9. Ble det tatt hensyn til barn med bevegelseshemming da barnehagen ble bygget?
10. Vil du si at barnehagens uteområde er universelt utformet?
11. Blir det noen begrensninger i forhold til valg av turområder?
12. Hvilken betydning tror du uteområdet har for barn med bevegelseshemming?

Vedlegg 2:

Transkribering av intervju 1.

Hvem som snakker	Samtaletekst	Andre detaljer
Lillian	Hvilke erfaringer har barnehagen i forhold til arbeid med barn som har bevegelseshemninger?	Spørsmål 1.
Styrer	Vi har en del erfaringer med det. Men det går i perioder, alt etter som hvem som er her. Men vi har jo egentlig hatt bestandig nesten hatt i barnehagen vi. Så det var egentlig en pådriver for å få bygd det her og. Det er bygd i 1997, også kom det tre avdelinger i 2001, også kom det siste i 2010.	
Lillian	Dere har ingen barn med bevegelseshemninger i barnehagen akkurat nå?	Spørsmål 2.
Styrer	Nei, Han var her på besøk i går, og han skal begynne, det ble ikke den 16 men han begynner den 23. januar.	Snakker om et barn som skal begynne.
Lillian	Hvilke grader av bevegelseshemninger er det eventuelt snakk om? Som dere har hatt tidligere og som dere får nå?	Spørsmål 3.
Styrer	Ja, vi har hatt multihandikappet da, som har vært en del inn i barnehagen. Også får vi en nå som har CP. Det er kanskje CP vi har hatt mest. Også bevegelseshemninger. Det var et barn, jeg husker på når hun begynte å gå, det var en lykke, det var helt fantastisk.	
Lillian	Får disse barna tilbud om tilrettelagte aktiviteter i barnehagens uterom?	Spørsmål 4.
Styrer	De blir jo tatt med på de samme aktivitetene som de andre barna. At det er det som er det viktige både inne og ute. Ikke sant. Jeg husker på at en av de ansatte dyttet det ene barnet under busken, slik at han også fikk være med på gjemsel. Og barnet ble funnet fordi han lo så mye. Så det har bestandig vært viktig da, at de skal få et likeverdig tilbud. Og får være med på det som er, og ikke settes utenfor. No er det sånn da blant annet, at det i enkelte situasjoner blir litt for tøft å være inn i barnegruppen hele tiden. Og da må vi skjerme dem, og se det behovet også, for å skjerme dem, men ellers prøver vi å legge til rette for å... spesielt i forhold til et barn som	

	hadde en del utstyr og vi hadde ikke mulighet til å ha barnet her og det ble litt for tøft for det barnet å være inn i en vanlig barnegruppe, så da fikk det barnet et annet tilbud et annet sted, og det betydde at det ble mindre barn. Men vi hadde en ordning med at barna gikk her i fra og var der på besøk og sånt, slik at vi prøvde å få til en del sosialt i hvertfall.	
Lillian	De barna, bruker de nå spesielle hjelpemidler, som gåstol, rullestol, ståstativ?	Spørsmål 5.
Styrer	Ja. Det er, han som kommer nå har en motorisert rullestol med seg, som gjør at han kan komme seg godt til og fra. Han bor så nære, at han kommer til å kjøre til og fra med den. Men han har jo også gåstol som han kan bruke inne, for han kan gå litt også.	
Lillian	Men da er det tilrettelagt med ramper og lignende?	Tilleggsspørsmål
Styrer	Ja, det er det. Det er det i utgangspunktet her nå. Ikke sant. Alt er på ett plan og det skal være veldig greit sånn. Stellebord på småbarnsavdelingen med sånn hev/senk sånn at det kan fungere.	
Lillian	Har dere nok ressurser til å ta i mot, eller må dere søke hjelp fra andre samarbeidspartnere?	Spørsmål 6 og 7
Styrer	Vi har bestandig samarbeid med helsestasjon som regel, og PP-tjenesten i forhold til barn med ekstra behov. Det har vi. Og da er det ofte at vi sørger for den bemanningen og sørger for at de blir ivaretatt av spesped-utdannet folk på den biten her. Men vi får det refundert da, ikke sant? Slik at det som vi må kalle inn ekstra for å da å dekke opp grunnbemanningen igjen, det får vi refundert. Så nå har vi nettopp sydd sammen på den nye avdelingen i forhold til han nye gutten. Og da, før så var det slik at barna fikk tildelt så og så mange timer, eller, det får de nå også. Så mange timer skal gå på direkte arbeid med barnet, så mange timer skal gå til foreldresamarbeid, og så mye til planlegging, sant. At det står bestemt timetall på det, også utgjør det en prosent stilling. Og da er det den som er spes.ped som ivaretar de timene, og	

	<p>ivaretar foreldresamarbeid, og har på en måte ansvaret for det. Og da er det klart at vi må inn med noen andre, hvis den før har vært i grunnbemanning. For vi har to stykker her på huset som har første avdeling spes.ped, slik at vi klarer å ivareta det på en måte på huset da. Ellers så har vi tett samarbeid med PP-tjenesten, og utarbeider IOP og slike ting i fellesskap og med foreldrene. Så stort sett så går det greit.</p>	
Lillian	<p>Var dere med på å bestemme hvordan uteområdet skulle se ut?</p>	Spørsmål 8 og 9.
Styrer	<p>Ja, på en måte så var vi jo det da. Men det var jo ikke noen penger til det. Så da gjør man det beste ut fra det lille man har. Og det har jo på en måte vært, det har vi vært et offer for da, synes jeg. Det som vi hadde den gangen det var, i forhold til, hvis du tenker i forhold til barn med bevegelsehemninger eller funksjonshemming for øvrig, så hadde vi en huske som var spesielt tilrettelagt. Og bortsett i fra det, så er ikke uteområdet sånn... Det ble laget en asfaltsti, den fikk vi til på grunn av en rullestolbruker. Inne i skogen. Men bortsett i fra det, så er det på en måte tilrettelagt i mer eller mindre grad for alle barn. Også er det uteområdet vårt endret. Alle byggeprosessene som har vært her, så har det vært endringer, og det har ikke fulgt med noen penger. Så for 2012 så har vi sikret oss 500 000 tusen, i økonomi handlingsplan. Så vi skal, vi jobber, vi er i gang med å jobbe litt med den saken. Så der er bra da, det gleder bi oss veldig til.</p>	
Lillian	<p>Så det ble jo på en måte tatt hensyn til barn med bevegelsehemning når den asfaltveien ble laget?</p>	Spørsmål 9.
styrer	<p>Ja, det ble det. Den veien kom litt på slutten, for det ble noen kroner som ble til overs. Og da sa jeg bare, at slik må vi gjøre det. Og da fikk jeg litt sånn påpakning for det etterpå. For de pengene kunne godt bli brukt på noe annet, men det ble veldig bra. Og det hjalp veldig mye for gutten som brukte veien, og det hjalp for alle de andre barna, for det er jo kjempeflott å ha en trehjulssykelsti.</p>	

Lillian	Vil du si at barnehagens uteområde er universelt utformet?	Spørsmål 10.
Styrer	Jeg tenker at den ivaretar alle, og jeg tenker at den utelukker ikke alle, eller den utelukker ikke de med bevegelseshemming. Den trenger ikke å gjøre det nei.	
Lillian	De har muligheten til å komme seg rundt om?	Tilleggsspørsmål
Styrer	Ja, de har muligheten til å komme seg rundt huset, de kan komme seg inn i skogen, det finnes matter som de kanskje ikke klarer å komme seg helt frem til og over kantene helt selv, men det skal ikke være så krevende da. Så jeg vet ikke helt jeg. No som vi har holdt på å planlagt det her litt, uteområdet. Så har vi sett en del bilder og videoer fra andre uteområder. Vi har bare sukket, og sagt sånn vil vi ha det. Så vi har mye å arbeide med ja. Det har vi. Men det skal være ganske greit å komme seg rundt her også da. Den nærmeste lavvoen vår, har vi rett utenfor gjerdet, så den er det ikke vanskelig å komme seg til.	
Lillian	Er den ny?	tilleggsspørsmål
Styrer	Ja, vi har en der også har vi en oppe i nøtteskogen.	
Lillian	Hvilken betydning tror du uteområdet har for barn med bevegelseshemninger?	Spørsmål 12.
Styrer	Jeg tenker jo at det har like mye... At det er like viktig, at det er minst like viktig for dem som for alle barn. At det må være litt, at det må være enkelt å bruke. Det er klart at disse barna er like opptatt av å klare ting selv, og gjøre ting selv. Så det må vi legge godt til rette for. Ja, det handler om det å mestre ting synes jeg. Også må vi se der det ikke funker, der må vi gjøre en jobb da. Det er klart at med alle disse barna så lærer vi noe nytt. Det gjør vi med alle barna som går i barnehagen, men kanskje ekstra med funksjonshemmede barn, fordi det er ting som er så selvfølgelig hos alle oss andre, også oppdager vi, også går vi på noen smeller da.	
Lillian	Blir det noen begrensninger i forhold til valg av turområder?	Spørsmål 11.
Styrer	Det kan være det altså. Det ser jeg for meg. Den plassen der hvor vi har den ene lavvoen, som er	

	langt oppe i nøtteskogen. Det er jo ikke så langt, men det er jo det å definere langt da. Så kan jo det by på utfordringer da. Men de. Enten så må vi finne oss andre turområder eller så har vi en lavvo til, eller vi må legge en plan for hvordan vi skal gjennomføre ting.	
Lillian	Har dere noen hjelpemidler som pulk eller vogner eller noe sånt	Tilleggsspørsmål
Styrer	Vi har ikke det. Ikke noe annet enn barnevogner nei, det har vi ikke. Men det er veldig ofte at disse barna har med seg utstyr selv da. Enten tilpasset akebrett eller tilpasset vogner som vi har tilgang til da. For det er ikke slikt som vi kan ha stående her, for slike hjelpemidler det får de stort sett, det følger det barnet, det utstyret. Så det er mer det at vi kan si at, vet du, vi ser at det er behov for at hvis vi skal komme oss på sånne og sånne turer, så er det behov for sånt og sånt utstyr i barnehagen. Også kan den ansvarsgruppen eller foreldrene hjelpe oss, eller at vi finner ut hvordan vi skal søke om det. Så da går det an å få tilgang på det, selv om det ikke er barnehagen som eier det.	
Styrer	Det finnes forskjellige funksjonshemninger og forskjellige utfordringer og forskjellige barn, og det er bestandig noe nytt å lære, og jeg tenker at det er fint for andre barn å få være en del av det. Det er veldig viktig.	

Vedlegg 3.

Transkribering av intervju 2.

Hvem som snakker	Samtaletekst	Andre detaljer
Lillian	Hvilke erfaringer har barnehagen i forhold til arbeid med barn som har bevegelseshemninger?	Spørsmål 1.
Styrer	Så vidt jeg vet, så er det to barn med bevegelseshemninger som har gått her. Og den ene det er mange år siden, det må ha vært på tidlig 90-tallet tenker jeg, 80/90-tallet. Også er det ett barn som går her nå.	
Lillian	Har dere noen barn med bevegelseshemninger i barnehagen nå?	Spørsmål 2.
Styrer	Ja, vi har ett barn nå.	
Lillian	Hvilke grader av bevegelseshemninger er det eventuelt snakk om?	Spørsmål 3.
Styrer	Da er det snakk om rullestol, og mestring av bevegelse i overkroppen, men ikke fra livet og ned.	
Lillian	Er det snakk om CP, eller er det?	Tilleggsspørsmål
Styrer	Der tenkte jeg at jeg ikke ville si så mye, siden vi har barnet her nå. Slik at vi har litt sånn, men det er jo sånn at hun kan, barnet kan bruke overkroppen, men ikke resten av kroppen.	
Lillian	Får disse barna tilbud om tilrettelagte aktiviteter i barnehagens uterom?	Spørsmål 4 og 5.
Styrer	Ja, altså. Vi har hatt et langt samarbeid med ergoterapitjenesten om tilrettelegging. Dette er en barnehage som er bygd på 80-tallet, og fysisk sett så ligger den delvis til rette. Den har, vi måtte legge inn ekstra med ramper, terskler inne og ute. Og vi har lagt inn mange hundre tusen kroner i tilrettelegging i forhold til universell utforming og likevel så kommer vi ikke helt opp til de kravene som stilles til universell utforming, men vi er mye bedre nå enn da vi begynte. Vi har samarbeidet mye med ergoterapeutene i forhold til disse tingene der. Automatisk dør, terskler, vi har tilrettelagt i forhold til bord, slik at rullestoler kan kjøre inn under dem, så de er laget på en slik ekstra liten plate, vi har/skal kjøpe sandkassebord som man kan rulle inn under og holde på med sand over, vi har bygd ekstra oppbevaringsplass	

for å få plass til alt utstyret, det er ganske mye utstyr. Vi har skiftet ut en av huskene, til fugleredehusker, slik at de kan sitte opp i den. Det er en slik huske som, den er på den andre siden av bygget, så du ser den. Det står to huskestativ der, det ene det er sånn der stor rund en med ett slags nett i. Det er en fugleredehuske som passer ekstra godt for barn som kjører rullestol og som må sitte på en annen måte, liggesitte kan man si. Som ikke kan sitte på en vanlig huske eller at de må sitte oppi en småbarnshuske. Så det har vi fått på plass. Så har vi lagt inn ei rampe inn til dukkehuset, slik at hun kan rulle inn der. Og det kan jo være at vi kommer på flere småting i løpet av tiden. Den store tingen som er her nå, er grusbassengene som vi har over alt i barnehagen nå for tiden. Sikkerhetsbassengene, over alle høye apparater rundt hvor man kan falle ned å slå hodet, så er det sikkerhetsbasseng, det er det krav om, det er EU-krav om det. Og de kan man ikke kjøre med rullestol i grusbasseng, det blir vanskelig. Så da er det. Hva gjør vi med det? Også har det blitt brukt veldig mye sånne matter og sånn der firkantet brikkene som man legger, som er sånn sikkerhets underlag i stedet for grus. Det er enten heldekkende, sånn som på den sirkusparken der ute på Lade, så er det heldekkende. Mange skoler fikk det tidligere, og de hadde sånn, ikke fliser da, men store sånne plater som er satt sammen til ett dekke da. Men så vipper de opp i hjørnene også viser det seg at det er sånn forurensing fra gamle bildekk i disse materialene her. Derfor så kan vi ikke bare legge det, også må vi ta det opp. Også koster det mange hundre tusen å få lagt det i barnehagen, og så ta det opp om noen få år, sant. Så Trondheim kommune har sagt at, nei, dette kan vi ikke fortsette med før vi vet hva statens forurensningstilsyn og direktoratet sier om det. Så den saken har blitt stående, men ellers så har vi gjort de tingene som vi har blitt enig med ergoterapeutene om å gjøre i forhold til å tilrettelegge. Små barn er jo veldig fleksible, sånn at, hun har jo beveget seg mye på gulvet og nyttiggjort seg de tingene som de andre barna har

	<p>hatt glede av. Hun har hatt spesielle stoler, rullestol, gåstol forskjellig skall og, rabbit var det noe de kalte, det er masse utstyr som vi har prøvd og brukt. Veldig ofte synes vi mye av det har fungert, noe av det er jo for å holde kroppen oppreist og komme seg i oppreist stilling, også er det noe av det som er unødvendig i forhold til det at barnet bare, det enkle fungerer best noen ganger. Hun har sittet og ligget på gulvet og sittet med puter rundt seg og. Ja, det har vært. Hun har hatt mye glede av barnehageoppholdet. Bare uten fryktelig mye utstyr og, men hun har jo hatt en del ting som hun skulle gjøre da, for å strekke og komme i oppreist stilling.</p>	
Lillian	Har dere ressurser til å ta i mot, eller må dere søke hjelp fra andre samarbeidspartnere?	Spørsmål 6.
Styrer	<p>Det har vært sånn at, vi ble spurt om vi ville ta i mot det barnet her. Og da tenker jeg ofte sånn veldig at, ja det høres veldig spennende ut. Også måtte jeg snakke litt med de som jobber i barnehagen, og vi har en ergoterapeut som er tilsatt her og, hun skjønnte jo at det ville være litt mer omfattende enn som så. Og så snakket jeg med kommunen og de sa at sånn og sånn trengtes av utstyr og sånn og sånn, og på det grunnlaget så sa vi ja. I ettertid så ser jeg at det har vært mye mer omfattende enn de signalene vi fikk fra kommunen. I kommunens barnehager så er det jo bygg- og eiendom som tar de sakene her, mens vi på barnehagen her, så er det jeg som må initiere alt sammen, og gjennomføre alt sammen, sånn at sånt sett så har jeg gjort en stor innsats i forhold til tilrettelegging fysisk. Det har vært masse arbeid med det, veldig. Men vi har jo fått gjort mye bra, og vi har fått prøvd å legge til rette så godt man kan i forhold til det bygget vi har, for det er ikke bygd og tegnet som en universell utforming, sant. Nye bygg, de er tilrettelagt på en annen måte. Så vi måtte på en måte gjøre noe med den standarden vi hadde fra 80-tallet. Men vi hadde ikke så mange terskler, men innimellom hver avdeling så er det terskler, utenfra og inn så er det terskler, ikke sant. Det er mange, når man begynner å telle opp, så</p>	

	blir det en del terskler lell.	
Lillian	Du har jo nevnt noen av samarbeidspartnerne tidligere, men.(Hvilke samarbeidspartnere er det eventuelt snakk om)?	Spørsmål 7.
Styrer	Så derfor så hadde vi... Tilbake til samarbeidspartnerne. Vi har fått mye veiledning av ergoterapeut og fysioterapeut og det har vært nødvendig/unødvendig. Vi har spes.ped her i barnehagen som har jobbet her i mange år, som har vært gjennom mange saker og mange barn, møtt mange barn med mange behov, så det er mye erfaring. Men akkurat i forhold til fysisk funksjonshemming og bevegelsehemning så har det ikke vært så mye. Så da tenker jeg at vi har lært mye av dette her vi. Og vi hadde ikke fått til så bra opplegg rundt barnet hvis det ikke hadde vært noen som vet hva disse barna spesielt trenger, og kan påpeke det og si at her kan vi gjøre sånn og. Så vi har fått mye veiledning og mye støtte der. Men det er vi som har gjort jobben, så vi har søkt om spesialpedagogstøtte i forhold til barnet, og det er mange behov, og det er oppfølging, tett oppfølging gjennom store deler av dagen. Utelek blir jo vanskelig uten ekstra oppfølging, sant. Trenger veiledning i forhold til forflytning og hjelp fysisk, så har det vært at vi har båret henne rundt, nå så beveger hun seg med rullestol rundt, men det kan jo være farlig det, så hun må jo ha noen i nærheten av seg hele tiden, for ellers så kjører hun utfor både her og der. Så ja, jeg vil absolutt si at vi har søkt om ressurser og vi har hatt gode veiledere.	8.31 min nødvendig eller unødvendig?
Lillian	Nå vet ikke jeg hvor lenge du har jobbet her. Men vet du om de var med på å bestemme hvordan uteområdet skulle se ut når de startet her?	Spørsmål 8 og 9.
Styrer	Jeg var med helt fra starten jeg. Det var ikke arkitektene som tegnet huset, de tenkte jo minst mulig terskler ikke sant. Og det har vært en slags rampe inn til barnehagens dører, helt fra starten av. Så en slags fysisk eller sånne ramper og universell utforming var det jo, har det vært tenkt i arkitekturkretser lenge, sant. Men når du skal ha et lite barn som skal rulle inn for hånd, og ikke har	

	<p>en motorisert rullestol, så blir de små tersklene for høye, og de bratte tersklene for bratt, sant. Så det kreves ganske små, små høyder kan bli uoverstigelige hindre da, for små barn, mens for en voksen så er det ikke noen problem. Vi har jo hatt en voksen med funksjonshemning her, som har sittet i rullestol og så har klart og jobbet her, og det er ut fra sånn bygget var før det barnet kom hit. Og det gikk greit. For toaletter og dører og sånt var på plass. Men når det går på at et barn skal bevege seg med rullestol, uten motor, så var det mer krevende. Nå er det jo kommet elektrisk rullestol, og da går det lettere over litt større hindre igjen. Men vi er tilrettelagt nå, for med små høyder. Så det. I historien, så vil jeg si at vi har jo, det var en viss tilrettelegging i fra starten av. Uteområdet så er det jo mye flatt, og det meste er tilgjengelig, men så kom jo den loven om sikkerhetsbasseng. Og til å begynne med, da vi satte opp sikkerhetsbassengene rundt om i barnehagen, så var det jo nesten som en sandkassekant rundt alle sikkerhetsbassengene, og da ble de jo hvertfall utilgjengelige for da var det jo en bråstopp, for man kunne jo ikke kjøre rullestolen din der. Mens vi har bygd. Da vi rehabiliterte barnehagen da, så bygde vi med, vi la grusen ned, og så ligger det bare en liten steinsetting som holder det hele på plass. Slik at det ikke er noen opphøyninger der det går inn i grusbassengene. Det er jo en stor fordel. Men det å kjøre i grus, er jo som sagt ikke tingen da, sånn at da vil det være lite tilgjengelig uansett. Så vi har jo gjort en del endringer, men barnehagen her ble nok spurt om å ta i mot den jenta, fordi de viste at her var det ikke var så store behov for endringer, som det ville være i andre barnehager. Så jeg tror at det er, nye bygg er sikkert veldig godt egnet, bygg som tilsynelatende kan se ut som de er godt tilrettelagt, kan likevel trenge en del ekstra tilrettelegging. Når du kommer og virkelig skal gjennomføre det. Det var det vi så her.</p>	
Lillian	Vil du si at barnehagens uteområde er universelt utformet?	Spørsmål 10.

Styrer	<p>Det er delvis. Og jeg tror barnehagen her ville ikke gå gjennom en sånn godkjenning, hvis en skulle ha hatt en godkjent sertifisering på universelt, så ville vi ikke godkjennes. Fordi vi har, sånn som på sørsiden her så er det så trangt ved inngangspartiet at det fyller ikke kravene for store ramper, størrelser på ramper, og det å kunne kjøre inn og ut, for man trenger ganske mye plass, så det blir for trangt. Så det var bare de to inngangene som ligger mot nord, hvor det kunne bygges rampe, for å kjøre inn med rullestol. Så vi har der, men ikke på den andre siden. Inne, så kan man bevege seg ganske godt nå. Men så er det en brannør, og der må man åpne brannør, du kan ikke ha en rampe til brannør, for da får du ikke slukket den skikkelig. Så det betyr at vi må legge på plass rampen, vi har en sånn rampe som vi kan ta av og på da, som henger på veggen ved siden av, som du kan legge over den terskelen ved brannøren. Og det går det ikke an å få det bedre en slik det er. Og det ville kanskje godkjennes ut fra at vi må ha det slik når det er ei brannør. For den skal slutte tett ned rundt hele kanten, sant. Så det er en sånn, du forstår hva jeg mener?</p>	
Lillian	Ja, at det er tett hele veien rundt ja.	Svarer på spørsmål fra henne.
Styrer	Ja. Så den skal være tett. Så da. Jeg vil si uteområdet og, delvis, på grunn av grusen. Ellers så tenker jeg at det er mye som er tilrettelagt, og noe som står igjen.	
Lillian	I forhold til turområder. Blir det noen begrensninger til valg av dem?	Spørsmål 11.
Styrer	Det blir hvertfall et bevisst valg hvor vi drar på tur. At vi tenker oss om. Vi drar ikke til et sted hvor det er helt umulig for henne å bevege seg. Så det er klart at de som drar på tur med henne, må tenke gjennom er dette et sted som fungerer godt for henne. Og det er klart at det fins jo begrensninger, men vi ser jo etter muligheter vi da. Men en må jo ta en vurdering av det områdets egnethet.	
Lillian	Bruker hun rullestol, eller har dere pulker eller	Tilleggsspørsmål

	vogner dere kan bruke.	
Styrer	Hun bruker rullestol da ja. Sitter i rullestol, kjører i rullestol som en reser hun nå. Det var fantastisk å se. Hvordan hun i den bitte lille rullestolen, hun lærte seg å bruke den stolen så fort. Og det gikk, på kort tid så hadde hun lært å mestre den fantastisk godt. Og nylig så så vi at hun rømte fra faren sin når hun skulle hentes. Hun rømte fra faren sin i rullestol. Det var så kult å se. Og en annen gang så lekte hun med noen barn på allerommet, og da sprang hun etter i rullestol, og da sprang de foran henne og hylte. Og det var så morsomt å se, for det var en helt ordinær lekesituasjon. Og innholdet i leken var helt vanlig liksom, men hun satt i rullestol og beveget seg, mens de sprang. Det var så morsomt. Og mange ganger har vi observert henne på tur rundt barnehagen, krypende, så jeg tenker det at, det å se barnet i stedet for hemningene, er tingen. Jeg syns det har vært veldig flott å se. Så jeg tror hun har hatt en fin tid i barnehagen her hos oss.	
Lillian	Hvilken betydning tror du uteområdet har for barn med bevegelseshemming?	Spørsmål 12.
Styrer	Hvilken betydning? Jeg tror at det har like stor betydning som for andre barn. Klart det. Og jeg tror at det å føle at du ikke kan være med på noe mens de andre springer videre, det tenker jeg er ikke greit. Den opplevelsen. Jo mindre opplevelsen av å være annerledes og være spesiell, jo mindre opplevelse av det, jo bedre er det. Jo mer naturlig vi voksne behandler henne som et ordinært barn, jo bedre. At hun blir sett for de ressursene hun har, tenker jeg. Så det er klart at det å ikke tilrettelegge ute eller inne for den saks skyld i forhold til bevegelse, det tenker jeg, det er ikke så greit tror jeg. Det er klart at dette her vil være ting som hun vil oppleve senere i livet også, eller de barna opplever senere gjennom hele livet og. Og noen blir det veldig vanskelig for, og noen håndterer det veldig greit sikkert, jeg vil tro at det er sånn, at for noen blir det en stor ting, og for andre rister det bare av seg, også ser de mulighetene. Så jeg tenker at vi ønsker jo ikke	

	<p>som barnehage å være med å skape en sånn opplevelse av å være spesiell og annerledes, vi ønsker ikke å forsterke den. Vi ønsker tvert i mot å forsterke opplevelsen av at hun er ei helt vanlig jente. At det er det vi fokuserer på, og at det er det vi ser. Jeg syns vi har gode ressurser blant personalet her i barnehagen fordi vi har en ergoterapeut tilsatt, som var her før barnet kom. Så tror jeg vi får en intern forståelse av hva som er viktig for henne. Også får vi mye hjelp fra BFT og, og de samarbeidspartnerne utenfor barnehagen, når det gjelder ting som er annerledes, de spørsmålene som vi må tenke over. Så det tenker jeg er bra. Men at hele det fysiske området ute og inne tenker jeg er viktig. Men jeg ser jo en økonomisk begrensning i det. For nå har vi som privat barnehage lagt ut alle kostnadene. Hadde vi vært i en vanskelig situasjon, så hadde vi ikke kunne gjennomført det. Og vi, det er snakk om investeringer og arbeid som er gjort for flere hundre tusen kroner. Og det er jo penger. Så vi må ikke bare si at det er pytt pytt. Vi kjøpte jo inn et bord, og det var jo bare en bitte liten utgift, ett sånt heve og senke bord. Som ble spesiallaget til barnehagen i en sånn passe størrelse. Også har vi kjøpt ett stort nytt stellebord, som er beregnet til barn som er store som må skifte bleie. Så det har vært store investeringer, så der tenker jeg at, og hvis en skulle tenke seg det grusdekket som jeg snakket om, så vil det være tilsvarende i penger vi har brukt 300 000-400 000 vil jeg anslå. Hvis vi skulle gjøre det på store deler av barnehagen. Og det er klart at det blir en del penger.</p>	
Lillian	Det er vel der det stopper opp for mange?	Tilleggsspørsmål
Styrer	<p>Ja, jeg vil tro det, hvis det ikke er et kommunalt bygg. Så tror jeg at det er begrensende. Men nå kan vi si at, når vi først har gjort den jobben da, at vi kan ta imot barn med funksjonshemninger, og jeg tror at det å ha ett par barn med funksjonshemninger går an her. Å ha samtidig. Men avdelingene er bygd forhåndsvis små rom, sånn at det er en begrensning på hvor stor plass har man til oppbevaring av ekstra utstyr og sanne</p>	

	<p>ting. Det er en begrensning der. Sånn at institusjoner som har spesial tilrettelagt for den type brukere, har mye mer plass avsatt. Ikke sant? Det har jeg snakket med kommunen om, skal vi beregne mer plass til henne, eller skal hun bare ha tilsvarende plass som alle andre? For det er klart at hun trenger mye mer plass til sitt utstyr. Det skal jo være 4 kvadratmeter for barn over tre år, men jeg tenker at de kvadratmeterne er jo bare brukt til utstyret, sant. Og hvor skal hun være da liksom? Så det er klart at hun. Det rommer mer. Men jeg syns jo vi har lært fryktelig mye av det, og det har vært veldig mye positivt med det her. Men det har vært en krevende arbeidsprosess å tilrettelegge. Så hvis jeg hadde vist det for forhånd, så kan det hende at jeg hadde jeg sagt det at, nei vet du det kan vi ikke ta nå. Men så plutselig så sto vi midt oppe i det, og vi hadde jo sagt ja til dette selv. Så vi kan jo ikke klage på det. Men det var mer med det. Når vi fikk ergoterapeuten på visning, hadde jeg vært lur, så hadde jeg bedt ergoterapeuten komme hit og ta en vurdering av hva som må gjøres på forhånd. Det hadde vært klokt gjort. Det hadde jeg vist hva jeg sa ja til, sant? Mens jeg tok en litt for overflatisk vurdering, jeg stolte på det fysioterapeuten sa, og det, ja. Pytt Pytt tenkte jeg. Og det gjør jeg ofte, så da. Sånn ble det. Så i forhold til tilrettelegging, så tenker jeg at det er viktig for de barna. Og ergoterapeuten hos oss, har minnet oss på oss ofte på den opplevelsen av at hun skal føle seg, at hun kan bevege seg rundt omkring hun sånn som de andre. Og på de fleste områdene i barnehagen så kan hun jo det, men inn til grusbassengene, så klarer hun ikke det. Hvis ikke vi bærer henne. Dukkehuset kommer hun inn i. Det er et sted hun sikkert ville ha hatt lyst til å komme inn i hvis hun ikke kom inn. Sant, så ville hun ha hatt veldig lyst til det. Så det å føle at du har tilgang til det som de andre barna har tilgang til.</p>	
--	--	--

Vedlegg 4:

Transkribering av intervju 3.

Hvem som snakker	Samtaletekst	Andre detaljer
Styrer	<p>Så vi har jo vært med på alle planmøter og sånt, når den skulle begynne å planlegges. Og noe av det her er noe arkitektene er veldig flinke til. For det er veldig mye regler rundt universell utforming som det heter da. Også er det noe helt annet i dag enn det var for bare noen få år siden. Barnehagen her skal være klar for å ta i mot alle typer funksjonshemninger i utgangspunktet. Tidligere var det sånn at vi organiserte veldig mye i sånne spesialbarnehager. Hadde vi hørselshemming, så var det den barnehagen Hadde vi noen i rullestol, så var den barnehagen tilrettelagt for det. Mens nå så skal vi være mye mer åpen. Og det mener jeg det er fordeler og ulemper ved. Fordelen er jo at foreldrene kan velge mye mer plass etter hvor de bor. Og det er en veldig tydelig fordel. Ulempen er det at veldig ofte med de typer utfordringer barna har, så må du ha en spesialkompetanse. Og det klarer man ikke å bygge. Selv om vi her har tilrettelagt for å ta i mot hørselshemmede barn, så vil ikke det si at alle ansatte her kan tegn til tale for eksempel. Som man burde kunne for å kunne ta i mot, skjønner du? Så den faglige biten blir veldig ut i fra situasjon til situasjon. Og det er svakheten. Og da blir det sånn, for meg som leder, spørsmål at: hvorfor skal jeg da, ta i mot det tunghørte barnet, når jeg vet at nabobarnehagen har kompetanse på dette her? Der alle sammen kan tegn til tale, de har hatt det her før. Hvorfor skal de da komme hit, sånn at vi er nødt til å begynne på nytt igjen. For min påstand da, blir det at, hvis den familien da får plass i den barnehagen, så blir det er mye bedre tilbud. For at de har allerede kompetansen, hos oss må vi da begynne litt sånn på nytt. Så det er litt sånn utfordringer som vi har, på den biten da. Men sånn generelt vil jeg hvertfall si at nye barnehager er bedre tilrettelagt fysisk areal hvertfall, i forhold til gamle. Det er en del sånn 70-talls barnehager med furuhelvete, skulle jeg til å si. Som du ikke finner noen ramper på, ikke sant. Har ikke noen hjelpemidler, ingen ting. Så sånn sett er det veldig mye enklere i nyere barnehager og</p>	

	<p>ta i mot disse barna, for at det er tenkt på det i planprosessen. Og når det gjelder utearealet, så var vi veldig bevisst her på små og store barn. For små og store barn har forskjellige behov når det gjelder uteareal. Det handler om at vi har en stor enhet, og da handler det først og fremst om trygghet. For at de minste, de bruker de lekeapparatene som er veldig nært bygget. Derfor så valgte vi da å ha en rekke lekeapparater nært bygget, som er tilpasset de aller minste. Det var det ene. Det andre det var det at vi også måtte se på terrenget. At det ikke var noen bratte bakker, og sånne type ting som kan være en stor utfordring for de minste, men samtidig så skal det være nok utfordrende for de største. Og de behovene der, de er motsetninger på en måte. Derfor så var vi sånn at vi må bygge litt sånn nært oss, der vi er veldig trygg på at det er flatt og greit, og underlaget er greit å gå på og sånne ting. Også må vi heller få litt større utfordringer på det fysiske når man kommer litt lengre bort fra bygget, for da begynner de å bevege seg mer bort når de blir større. Så det er litt tankegangen til oss da. Men det er også tenkt ute her, at det er tilrettelagt i forhold rullestol for eksempel. At det er asfaltert fra porten og inn til alle inngangsdørene. Slik at man kan komme seg enkelt til bygget.</p>	
	<p>Men ett av spørsmålene dine her er, hvordan de her barna bruker uterommet. Vi har jo ikke hatt veldig mange barn med fysiske funksjonshemninger, det har ikke hatt. Vi har hatt noen. De barna bruker, de søker mye mer den voksnes trygghet, at den voksne må ta litt mer initiativ for å være med litt lengre ut på arealet på en måte, at de er veldig nært knyttet til bygget. Det handler ikke bare om trygghet, det handler også om barnas aksjonsradius da. At den blir litt mindre, og begrenset.</p>	<p>Ett lite avbrekk fra det han har snakket om tidligere.</p>
	<p>Men hvertfall da, hvilke erfaringer vi har i barnehagen i forhold til arbeid med barn som har bevegelseshemninger, så har vi da hatt typiske funksjonshemninger vil jo da være mindre funksjonshemninger som har en arm for eksempel som ikke er ferdig utvokst eller sånne type ting, der vi har mer sånn fysisk trening og sånne ting for å påse at det ikke stivner og sånne type ting. Men vi har også hatt de som har psykiske diagnoser, som også da er fysisk. Med sykdommer, kroniske sykdommer som begrenser det å</p>	<p>Spørsmål 1.</p>

	<p>kunne være ute for eksempel. Og sånne type ting. Og det er en utfordring å holde de her barna i aktivitet, hvis man sier at: Nei, de ikke skal være ute. Så er det en stor utfordring for en barnehage. Hva gjør vi da? Det vil si at ved alle utetider så må man ha noen som kan være inne. Ofte så er det væravhengig. Spesielt ved typer astma og sånt, så er det en utfordring hvis man har astma som sier at man ikke kan være ute når det er kjempe kaldt for eksempel. At den ene dagen kan barnet være ute, ikke noe problem, mens neste dag kan barnet ikke være det. Og da kan planlegging av personalressurser kan være en ganske stor utfordring. Også er spørsmålet, hva du gjør også. For det barnet har ikke så veldig godt av å være alene inne. Så da må vi tenke litt alternativt, at det er noen andre barn inne, at de bytter kanskje på å være inne eller at man organiserer dagen på en litt annen måte ut i fra de barna man har til en hver tid. Akkurat nå så har vi ikke noen med tyngre bevegelseshemninger, men vi har noen som har det her typiske at armene som ikke har ferdig utviklet fingrer, og sånne ting. Så det er mer sånn finmotoriske ting, men som ikke er... du legger ikke merke til dem så veldig i miljøet, de klarer å kle på seg selv og sånne type ting, men det er mer sånn mindre typer utfordringer som de har. Men som er veldig viktig når de kommer opp på det finmotoriske nivået, så er det veldig viktig. Så sånn er det akkurat nå.</p>	
	<p>Når det gjelder om de får tilbud om tilrettelagte aktiviteter i uterommet, så er vi nok ikke så veldig flink til det tror jeg. Jeg tror ikke vi er veldig flink til å tenke funksjonshemninger når vi er ute. Det er vel en av de plassene vi prøver å ikke fokusere på, at det er noen som har en funksjonshemning. Fordi at det er veldig fritt og barna velger i stor grad selv hva de ønsker å holde på med. Så det blir ofte ut fra barnas interesser, men som jeg sa i stad, de barna søker litt mer, hvertfall hvis de har litt tyngre funksjonshemninger, de er mer avhengige av de voksne for å kunne bevege seg. At de voksne tar initiativ, og hjelper de til å være i aktivitet. Så på den måten er det tilrettelagt, men det er ikke sånn at vi tenker at nå skal vi trene fra dit til dit. Men det gjelder for så vidt alle barna, at vi prøver å bruke det uterommet vi har, ikke bare innenfor gjerdet men også utenfor gjerdet. På den ene basen husker jeg at vi var på tur en dag her i tidlig høst, også var de så frustrert fordi de skulle opp en</p>	<p>Spørsmål 4.</p>

eller annen skråning, også fikk de det ikke til. Barna ramlet ned, og det var det ene og det andre. Og da var det Arne som har idrettsfaglig bakgrunn, som sa det at "nei nå skal vi være her litt,". For det er fort gjort å tenke at: "Oi, det er var litt dumt at vi gjorde, nå går vi bare videre". Men da stoppet de opp der, også var de der så barna fikk øvd seg til de mestret det å komme seg opp den bakken der. Også dro de dit flere ganger, for å stimulere til det, når man ser at her har barna vanskelig for å mestre. Og det er det det handler om både innenfor og utenfor gjerdet hos oss. Spesielt til friluftsgruppene selvfølgelig. Hvor langt kan de gå? Når blir de lei? Når er de lei, eller bare kjempe sliten? Hvor mye har man å gå på her, og sånne type ting. Det er vurderinger personalet er nødt til å gjøre hele tiden, som handler om å kjenne hvert enkelt barn og deres ressurser. For det er ikke å stikke under stolen at, for her har vi også friluftsgupper. Fra de foreldrene som er i råtten form som sitter i sofakroken hele tiden og som ikke er ute med barna til den hyperaktive familien som er ute og fisker og jakter og alle de greiene der, som er ute hver eneste helg. Så det er klart at den her familien har en helt annen utholdenhet en sofagjengen. Så det er viktig å ta hensyn til det da når man planlegger basen. Fordi at når hensikten vår er at de skal være ute i naturen og være glade i det. Så må du også ta hensyn til mestringsnivået deres. Det vil si at, drar du med deg han i sofaen for langt, så blir han kjempe lei, og får friluftsliv i halsen, og vil aldri være ute mer. Men den som da er ute hver eneste helg, den må da få gå litt lengre. Hvis ikke så blir det kjedelig, og da går den og lei på den måten. Det handler om organisering av små grupper, hvis man sier at: "Okei, den gjengen her, den kan gå litt lengre, mens den gjengen her trenger ikke å gå så veldig langt". Og det er veldig viktig på en friluftsbasis, at man organiserer i forhold til... Og da blir det enkelt mener jeg, pedagogisk at man kan strekke seg litt etter hverandre. Og det er ikke bestandig at det han noe med alder å gjøre. Det kan være femåringen som kommer inn, som kan være i råtten form som trenger å være sammen med treåringene som ikke klarer å gå så veldig langt og han har det veldig bra der til å begynne med. Og det kan være treåringene som kan være vant til å gå på tur siden de har lært seg å gå, som kan være sammen med den

	<p>gruppen som skal begynne på skolen, får det er der han hører hjemme. Så det er ikke bestandig at det har noe med alder å gjøre. Det ligger litt i forhold til oss også. Vi som ansatte må slutte å tenke at: ”du er bare tre år eller du er seks år, så du bør kunne”. Vi må bort fra den, å observere barna og deres modningsnivå. Og ikke være sånn at vi setter dem i bås i forhold til alder. For det blir helt feil. For familier i dag er veldig, veldig forskjellig og det er ganske store utfordringer for barnehager. Og i dag, vi utfordres stadig mer på å skreddersy barnehagetilbudet i forhold hver enkelt familie. For å gjøre ett eksempel på det så vil det si at, hvis du har en alenemor som kommer med ett barn fra Oslo og opp til Trondheim og får seg barnehageplass her og ikke har noe nettverk. Så vil den barnehageplassen til det barnet, det vil ha behov for helt andre ting, enn en tredjegenasjons trondheimsfamilie med storfamilien rundt seg med besteforeldre, tanter og onkler og alt sånt som det der. Og det utfordres stadig mer på, på å kunne se de her særegne behovene og prøve å tilrettelegge for det.</p>	
Lillian	Bruker barna spesielle hjelpemidler for å kunne bevege seg på området?	Spørsmål 5.
Styrer	<p>Det har vært litt ymse. Vi har jo da hjelpemiddelsentralen, som har enkelte sånne typer hjelpemidler, for å kunne bevege seg. Men ofte så erfarer jeg det at det er hjelpemidler som er for innebruk. Veldig ofte. Gåstoler etc. Så handler det litt om årstidene våres også. For det er veldig mye enklere å ha en gåstol for eksempel ute her på asfalten, det går bra på sommerhalvåret, men det funker ikke spesielt bra i dypsnø. Så det er litt avhengig av årstidene opplever jeg. Men det er jo, i forhold til hver enkelt situasjon vi har, så vil det jo variere hvilke hjelpemidler barna har.</p>	
Lillian	Men jeg tenker sånn i forhold til hvis dere skal på tur, eller noe sånt. Bruker dere pulker, eller har dere noe annet?	Tilleggsspørsmål.
Styrer	<p>Ja, vi har jo utstyr som vi kan ha med oss. Vi har jo barnevogner som vi kan sette dem i, vi har også pulker som de kan sitte i for å få dem med oss litt lengre. Og det er jo et vanlig virkemiddel som vi bruker for å strekke turen litt lengre. At man kan bytte litt på å sitte i pulken, slik at man kommer litt lengre på tur, at man</p>	

	<p>hviler seg litt. Men hele tiden må man vurdere bruken av det der og. For det at, på småbarn så blir det sånn at, hvis man skal på tur og man har en turdag, hvis man skal på biblioteket i byen for eksempel. Det er kjempe flott det, hvis man stiller med barnevogner slik at de sitter i vognen fra de går ut av porten her til de kommer tilbake. Da sier jeg jaha, har det vært en turdag? Det har jo egentlig ikke det. Turdag for meg, det er å bevege seg. det å sitte i vognen det er greit det, men hvis man setter alle barna i vognen for å ha kontroll på dem, da er det for få voksne i forhold til antall unger tenker jeg. Det skal være en fysisk aktiv dag for barna å være på tur, uansett om du drar til byen eller til vitensenteret eller om du drar til marka liksom. Så det har vært noe vi har snakket om, at noen ganger, spesielt i forhold til de barna som har spesielle utfordringer og fysisk handikap, at det er veldig enkelt å sette de en plass hvor man har kontroll over dem, fordi det er litt mer arbeid med dem når de skal bevege seg. Men det er det veldig viktig at de gjør. Så det har vi snakket en del om.</p>	
Lillian	<p>Har dere nok ressurser til å ta i mot, eller må dere søke hjelp fra samarbeidspartnere. Hvilke samarbeidspartnere er det eventuelt snakk om?</p>	Spørsmål 6 og 7.
Styrer	<p>I forhold til ressurser for å kunne ta i mot, eller søke hjelp fra samarbeidspartnere, så er det jo ofte eksterne instanser vi samarbeider med. For det er jo ofte typer spesialpedagoger, fysioterapeuter, ergonomer og sånne typer ting som vi samarbeider med. Og det kan være typisk som jeg sa, fysikalsk trening som vi da utøver, sånn at vi da får veiledning av fysioterapeuter for eksempel. Vi har ett småbarn her nede som vi hadde sånn voitatrening som det heter, der vi bare fikk vist sånn der øvelser som barnet bure gjøre daglig, som det da var naturlig av barnehagen gjorde, fordi vi kunne ikke da transportere barnet til fysioterapeut hver eneste dag. Så da ble vi lært opp på det. Og det er jo sånne ting som da blir barnehagens oppgaver etter hvert. Så vi prøver å tilknytte oss kompetanse i forhold til hver enkelt funksjonshemming vi har, slik at vi kan lære å ivareta de her barna på en best mulig måte, slik at de får en best mulig utvikling, også innen de utfordrende utviklingsområdene de har da.</p>	
Styrer	<p>Ja, nå har jeg sagt litt om. Ja altså, det er jo... Vi har</p>	

	<p>jo... Spørsmålet er jo ofte... I barnehagen kartlegges ofte de her utfordringene. Så vi har jo da rutiner på det, i forhold til kartlegging. Vi har jo da spesialpedagog som kan observere, vi har da en spes.ped koordinator som da er våres bindeledd ut mot de instansene vi snakker om her. Som typisk kan være BFT, BUP og sånne ting. Det som ofte er en utfordring er jo det at et er foreldrene som søker formelt, og ikke vi i barnehagen. Så rundene går ofte, hvertfall når det gjelder fysisk handikap, så går det via fastlege. Da sender vi ofte til fastlege, og det er jo så om du har dårlig motorikk, eller om du har hørselshemming. Da er det til fastlegen først å få sjekket hørselen, og få utelukket sånne fysiske ting, før man da går videre. Så det er ofte via fastlege det går det her begynnende utredningene for å få den kompetansen vi trenger.</p>	
Lillian	Men da blir det dere som søker om det, eller er det foreldrene som søker?	Tilleggsspørsmål.
Styrer	<p>Nei, det er faktisk foreldrene som søker. At da får man en konklusjon fra fastlegen som sier sånn og sånn, og da blir det en henvisning fra fastlegen til BUP for eksempel da. For videre utredning eller til øre/nese/hals hvis det er hørsel for eksempel. Så det er legen som bestemmer hvilken retning det går videre i samarbeid med foreldrene. Og da er det ofte når de kommer til for eksempel øre/nese/hals, og man får en konklusjon på at: "jo, den er tunghørt og sånn og sånn". At da kan vi komme inn og få veiledning til den spesialdistansen, og det kan være for eksempel her i Trondheim, så har vi Trondsletten som har diverse sånne funksjonshemninger. Barna kommer ofte inn der, på en spesialkompetanse der, og da blir det ofte at vi blir satt i kontakt med dem, for da får barnet en saksbehandler der, også kommer de i barnehagen og veileder oss på "okei, nå har vi funnet ut sånn og sånn, og det betyr sånn og sånn for barnehagen", også sitter vi og diskuterer hvordan vi skal løse disse utfordringene sammen. Ofte er den en utfordring at det tar litt lang tid da, for at når det kommer via Trondsletten, så er det barnehagen som igjen har ansvar for å kartlegge hva det vil si for oss som barnehage. Hvis vi da sier at her trenger vi spesialpedagogiske ressurser, da er det barnehagen som må søke på den barnehagehverdagen. Og da søke om midler til barne- og</p>	

familietjenesten som er der. Og da er det ofte at hvis det er veldig mange forskjellige ressurser, så formes det da, det som vi kaller en ansvarsgruppe rundt ett barn. Det vil for eksempel si at helsesøsteren sitter der, foreldrene er der, kanskje er det en fysioterapeut og spesialpedagog fra Trondsletten for eksempel. At de her sitter sammen, fordi det er viktig at vi koordinerer oss opp i det her. Og da jobber vi på en litt spennende måte. For da har vi i barnehagen noe som heter for IOP(individuell opplærings plan). Det får da barnehagen ansvaret for. Det vil si at da skal vi legge fram spesielt for foreldrene, men også for faggruppa hvordan vi tenker å jobbe med dette barnet og sette målsettinger og en organisering av arbeidet. Fordi at i den ansvarsgruppa så er det noe som heter IP, som er en individuell plan. Og det er helheten rundt hele barnet. Men det vil da si at den som da blir IOP, det er barnehage. Men den der IP'n det handler om alle sammen, fordi at her har også helsesøster et kakestykke, også har vi Trondsletten for eksempel, som da typisk har veiledning av foreldre, oppfølging underveis, at barna kan være der på kartlegging/oppfølging sånne type ting. Også kan man for eksempel si en fysioterapeut. Så til sammen, så er det her hele den individuelle planen som barnet er nødt til å ha, på grunn av at han har de spesielle behovene som han har. Og det er veldig viktig at man har den ansvarsgruppen slik at man kan høre hva fysioterapeuten sier fordi det er også vårt arbeidsområde, og vi må ta hensyn til det når vi skal planlegge for det barnet. Også er det viktig at fysioterapeuten sitter og hører på hvordan barnehagen planlegger, da får det barnet et helhetlig tilbud. For den siste kaka, der sitter foreldrene. De har jo ansvaret for barnet selvfølgelig og for å si noen ting om hvordan barnet fungerer på hjemmearenaen. Så det er sånn vi jobber i team når barn har sånne typer utfordringer som vi snakker om her. Nettopp for å oppnå den helheten som jeg sier. Det som er nytt nå da, er at vi har et dataprogram for dette her, som heter Sampro, som vi prøver å bruke. Det vil si at det er ett dataprogram som favner den her helheten. Det vil si at alle de her partene kan da logge seg på, mot den her IP'n som da er den her planen, også fyller man da inn hver sin del av tiden. Og da kan alle de andre partene sitte å følge med den her utviklingen og hvordan de andre i dette teamet rundet

	<p>dette barnet jobber. Da kan foreldrene logge seg på, og se hvordan jobber helsesøsteren for eksempel, hva har hun egentlig gjort nå. For eksempel kan man se om helsesøsteren har vært i samtale med barnehagen, og da er det en god oppfølging på det her. Dette er veldig nytt, for tidligere jobbet vi veldig mye på papir, men det blir veldig statisk, og når man jobber mer elektronisk, så kan man være mer oppfølgende og det blir lettere å oppdatere underveis da. Så vi jobber da med dette systemet, mot å få det opp elektronisk. Så er det selvfølgelig en del utfordringer det og, i forhold til sikkerhet for eksempel, det at man må ha ett passord for å logge seg på, hvem skal ha tilgang og hvem skal ikke ha tilgang? Det er sånn typiske spørsmål når man jobber elektronisk.</p>	
Lillian	<p>Var dere med på å bestemme hvordan uteområdet skulle se ut?</p>	Spørsmål 8.
	<p>Det var vi jo. Vi var å la premissene for det. Og det var en ganske stor utfordring når vi skulle bygge her, fordi tomta var skrå, men allikevel ganske flat, så det var ikke så store høydeforskjeller her. Og det var jeg litt spent på. Så jeg var litt redd for at det skulle bli litt kjedelig. Men vi hadde det ett samarbeid med landskapsarkitekter, som hadde ansvaret for planleggingen av uteområdet. De var heldigvis veldig flinke, men så fikk jeg også lagt noen premisser som jeg synes er viktig. Blant annet at vi har en akebakke innenfor gjerdet, ikke de største utfordringene, men hvertfall at man har en akebakke der, at man har gode klatrestativ, at man har en viss variasjon i terrenget, også det at man har en runde, altså at det er asfaltert en hel runde her som man kan sykle på. Egentlig hadde jeg lyst til å få til det at man kan sykle rundt hele huset, for å ha en bane rundt her, men nå ble plasseringen av huset slik at vi står helt på den ene enden av tomta ved veien her. Derfor måtte vi lage den runden på den ene siden av huset, men hvertfall slik at det ble en runde slik at man kan kjøre rundt og rundt. Sånn at man slipper å ha den der trafikken frem og tilbake, det var også en sånn sentral grei da. I tillegg så har vi fått til den der bålhytta som vi har ute, som tilsier at friluftsbasene når de kommer tilbake fra turene, slipper å kle av seg og gå inn når barna er kalde, da kan de gå inn i bålhytta og fyre opp der og tørke vottene sine og stadig da være ute.</p>	

	Så jeg mener at det har vært en viktig brikke for at friluftsbasene skal kunne fungere ordentlig, og også for at barna skal bli glade i å være ute. At de ikke går her når de kommer tilbake fra turer og maser om å få gå inn fordi de begynner å bli kalde eller. Da kan man bare fyre opp i bålhytta og være der og varme seg litt. Og da er man klare for å gå ut igjen. Så der er jo en sånn viktig greie da.	
Lillian	Ble det da tatt hensyn til barn med bevegelseshemninger?	Spørsmål 9.
Styrer	Det ble det absolutt. Vi har jo heis, ikke sant. Så retningslinjene for universell utforming var jo veldig sentral her. Også da vi bygde uteområdet, så var det blant annet det her med høydeforskjeller. At det skulle være 1:20 heter det, at det skal ikke være for bratt. Slik at man kan gå med rullestol og bruke gåstol uten at det er noe hinder for barna. Ikke bare barna, men også de voksne. Vi er også selvfølgelig tilrettelagt for å kunne ta med voksne med funksjonshemninger. Og det er veldig sånn inn i bygget også, at det ikke er så mye dørstokker og sånne ting over sentrale arealer, sånn at det skal gå an å gå ganske enkelt i mellom, og at det er breie dører og sånne ting som man slipper å slite med i rullestol og lignende. Hele bygget er også tilrettelagt for sånn teleslynge. Det er kontakter overalt som man kan koble til en sånn enhet og da er det teleslynge i hele rommet for hørselshemmede.	
Lillian	Da tenker jeg i forhold til sånne apparater, da har dere jo denne husken, fuglerededisse tror jeg de kaller den. For da kan jo barn med fysisk utviklingshemning ligge i den og huske. Så da får de muligheten til å være med på aktiviteter sammen med de andre barna.	Tilleggsspørsmål.
Styrer	Ja, det er jo riktig. Vi prøver å ha lekeapparater på alle nivåer, slik at det ikke skal være for vanskelig. For det er bedre at det er for enkelt for de yngste barna har alltid bruk for det, sånn at det skal være noe for alle sammen på uteområdet. Det har vi prøvd å vært litt opptatt av da.	
Lillian	Bli det noen begrensninger i forhold til valg av turområder?	Spørsmål 11.
Styrer	Det er jeg litt usikker på, så det må du nesten snakke med praksisveileder om. Men altså, typisk her, så er det klart at når du kommer utenfor gjerdet, så er det straks mer utfordringer blant annet med dette med	

	<p>høydeforskjeller. Så jeg ser ikke for meg at ett barn med, som er rullestolbruker for eksempel kan være på en friluftsbasis. Det ville vært helt feil. Derfor så har vi valgt å ha en ordinær base, som da kanskje er enklere for barn med fysiske funksjonshemninger. Fordi det vil jeg se vil være veldig vanskelig for barn med fysiske funksjonshemninger å være på en friluftsbasis som er mye utenfor barnehagens område som da på ingen måte er tilrettelagt. Det blir jo sånn at vi går i marka, en friluftsbasis går jo i marka. Og det å bevege seg med en rullestol i marka det fungerer ikke. Vi er ikke Lars Mosen og ingen grenser liksom. Vi må ha noen begrensninger på det der i barnehagen ja, for å få hverdagen til å funke best mulig da. Det vil jo ikke si at disse barna ikke skal ha noen utfordringer, men de må få det på ett litt annet nivå da i forhold til de funksjonshemningene de har enn de andre barna.</p>	
Lillian	Hvilken betydning tror du uteområdet har for barn med bevegelseshemming?	Spørsmål 12.
Styrer	<p>Jeg tenker at det vil være veldig viktig for dem. Fordi at det er en stadig utfordring å ha barn med fysiske funksjonshemninger i aktivitet. Fordi at i barnehagen har vi nok en uvane å parkere disse barna i rullestol eller sette dem for å se på de andre barna, og det er ikke noen utvikling. De skal være delaktig og være med sammen med de andre barna på sitt nivå. Å det er viktig. Og da er det viktig å ha en liten akebakke, som ikke er altfor stor. Muligheten til å legge listen ganske lavt, slik at disse barna også, klarer å mestre. For lærer de å mestre på det laveste nivået, da kommer utviklingen av seg selv. Det er jo egentlig fryktelig enkelt. Ved å stimulere, så får du utvikling. Så enkelt er det. Så er det bare å tilrettelegge for dem i forhold til de vanskene de har selvfølgelig.</p>	

Vedlegg 5:

Transkribering av intervju 4.

Hvem som snakker	Samtaletekst	Andre detaljer
Lillian	Hvilke erfaringer har barnehagen i forhold til arbeid med barn som har bevegelseshemminger?	Spørsmål 1 og 3.
Styrer	Det har vi litt erfaringer med. Vi har hatt barn med Downs som har vært sene til å gå, som har hatt dårlig motorikk, vi har også hatt andre barn som har hatt dårlig motorikk, CP for eksempel. Så det har vi litt erfaringer med.	
Lillian	Har dere noen barn med bevegelseshemminger i barnehagen nå?	Spørsmål 2.
Styrer	Ja, vi har ett barn med Downs som ikke går.	
Lillian	Ja, du svarte litt på gradene her også nå.	Svarte på spm. 3 under spm. 1.
Lillian	Får disse barna tilbud om tilrettelagte aktiviteter i barnehagens uterom?	Spørsmål 4.
Styrer	Ja. Når vi har barn som i utgangspunktet etter alderen skulle ha gått. Når vi snakker om toåringen for eksempel to og et halvt-åringen, men også ettåringen, så søker vi hjelpemiddelsentralen, for det finnes en del utstyr. For en del av de barna som er, de har ikke stabilitet slik at de klarer å sitte oppreist selv heller. Slik at de trenger støtte og sånne ting. Så da får vi diverse hjelpemidler, blant annet sånne stoler som vi kan bruke i sandkassen, slik at vi stropper dem fast slik at de får til å sitte sånn at de ikke faller og skader seg selv. Og der vi da kan lage tilrettelagte aktiviteter rundt dem, slik at de kan være en del av miljøet sammen med de andre barna. Vi bruker spesial, når barna blir litt større så får vi jo spesialvogner som vi kan ta med oss fire- og femåringene som ikke kan sitte i vanlig vogner lengre, og som begynner å bli for tunge. Vi søker hele tiden hjelpemiddelsentralen for å få utstyr som kan hjelpe oss da til at vi skal gi ett godt tilbud til de barna som trenger det. Det er klart at det og aldri klare å komme seg etter de andre barna fordi du har forflytningsvansker, det er klart at de er jo avhengig mange ganger at en av voksne hjelper dem. Så har du jo den ... med at du må ha, tima, du må ha assistenter eller ped.ledere som kan følge opp dem.	

Lillian	Ja, du nevnte noen hjelpemidler her nå. Er det noen andre hjelpemidler enn de der sittestolene og vognene og sånt?	Spørsmål 5.
Styrer	<p>Ja, vi har jo gåstativ, ståstativ, vi bruker veldig mye sånne gulvmatter for å ligge på. Det kan være, inne så er det gjerne at vi kan ha på ting på tripp trapp stolen slik at de ikke sklir, vi kan sette inn ekstra støtte i tripp trapp stolen, vi har samarbeid med ergoterapeuter som kan mye mer om sånne ting enn oss da. Så når vi har barn med bevegelses eller motoriske problemer så er det gjerne bestandig inn en ergoterapeut som kan gi veiledning i forhold til spesiell skje, kniv og gaffel for at de skal lære seg å smøre på, kanter på tallerkene. Og der kan ikke vi ped.lederene og førskolelærerne nok, så der får vi hjelp av ergoterapeutene som er enda dyktigere på dette enn oss. Også fysioterapi. Fysioterapeuter er også inne, de har jo mye kunnskap, og de hjelper oss i forhold til å søke til hjelpemiddelsentralen på de tingene som er... det kan jo for eksempel være å få tilrettelagte sykler ute og jeg vet og har sett at barn har hatt spesialformet sånne gåvogner som har vært spesialformet i forhold til vekt og tyngde og sånt, man får stødighet og. Nå vet ikke jeg alt som finnes, men det finnes veldig mye da, og det vet jo... det er derfor det er så greit når vi har tett samarbeid med ergo og fysio for da vet de om hvilket utstyr som skal brukes. Det finnes masse. Spesielt akebrett for eksempel, det har vi på Downsbarne, at vi har akebrett som vi kan stroppe fast sikkert oppi, slik at de sitter stødig, for hun er litt sånna da (viser at hun svaier litt frem og tilbake). Og da er det mye enklere å ta henne med på tur.</p>	
Lillian	Bruker dere pulk eller noe sånt da?	Tilleggsspørsmål.
Styrer	Vi har ikke brukt det, men vi har brukt en del bæremeis. Men det er klart at det er enkelt å ta med seg en ett-toåring i bæremeis, men når de begynner å bli fire-fem, så får de ikke gå med bæremeis for at det tåler ikke ryggene til personalet. Og da er det å ta i bruk sånne ting. Vi har også hatt barn med bevegelsesvansker, det er noen år siden. Som har hatt rett og slett nesten som ett skateboard, der de har ligget, de har hatt lammelser i rygg og... også har de ligget og padlet seg frem sånna at de har fått til å være	

	med sammen med de andre barna på gulvet på denne måten.	
Lillian	Det har jeg ikke hørt om før heller.	Kommentar.
Styrer	Jeg vet ikke om det finnes lengre, men det fantes hvertfall for noen år siden. Også tenker jeg at man tar jo med seg de erfaringene man har, også er det mange ganger at de prøver å hjelpe til å tilpasse.	
Lillian	Har dere nok ressurser til å ta i mot, eller må dere søke hjelp fra samarbeidspartnere?	Spørsmål 6.
Styrer	<p>Altså, vi. Sånn som nå kommer vi til å få inn et nytt Downs-barn fra høsten av. Og når de foreldrene har takket ja til plassen, så kontakter eg oppvekstkontoret også sender jeg søknad på midler. Både etter opplæringsloven som da vil bety at vi får spes.ped, og etter barnehageloven som betyr at vi kan bruke assistent som også da får veiledning fra førskolelærer/spes.ped. Det er klart at man opplever aldri at man får nok, men det som man må huske på er at hvert enkelt barn uansett om de er funksjonshemmet eller ikke, har du ei gruppe med ni barn, så skal det funksjonshemmede barnet ha en niende del, sånn som med linje med de andre barna for hele personalgruppen. Også må man organisere de timene man får da, og da må man passe på at spes.ped og assistenten ikke går oppå hverandre. Prøve å organisere. Sånn som nå så er det ganske vanlig at et downs barn, jeg har erfaringer med at de har fått ca. 12 spes.ped timer i uken. 10-12 assistenttimer i uken. Men så er det avhengig av hvor mange tilleggsvansker har de i tillegg. Ikke sant. Har de spiseproblemer, har de hjerteproblemer, kanskje kan de ikke være ute når det er kaldt fordi de har hjerteproblemer. Så alle de tingene her er kjempe viktig at vi får frem da når vi skal søke om midler. For det er klart at har du et barn på en storavdeling der de er ute veldig mye, kanskje de er på lange turer og sånt om vinteren, så kan kanskje ikke det barnet være med som har hjerteproblemer fordi det kanskje blir for kaldt også videre. Så sånne ting er med på å bestemme hvor mye tid vi skal få. Derfor er det kjempe viktig at vi er konkret og begrunner de søknadene veldig godt. De barna som vi da skal søke om som har diagnoser, de er gjerne tidlig inn i hjelpeapparatet, sånn som de downs barna nå, de</p>	

	får sakkyndig tilordning da, som gjør at vi kan søke om timer etter opplæringsloven. For det er vi nødt til å ha for å kunne søke på det. Barnehage... timer trenger vi ikke det på, men på barn med diagnoser så er jo det gjerne sammensatte ting.	
Lillian	Ja, du nevnte noen samarbeidspartnere her i sted gjorde du. Det er ikke noen flere du vil nevne?	Spørsmål 7.
Styrer	Vi samarbeider med St. Olavs, ulike avdelinger der da. Det kan være kontaktsykepleiere for epilepsi, det kan være i forhold til diabetes eller andre ulike diagnoser. Og da er det sånn at hvis et barn får for eksempel epilepsi eller får påvist diabetes, så da er det klart at da kreves det at vi får opplæring. For noen ganger må vi sette sprøyter, gi medisin osv. Lære å se og skjønne hvordan vi ser at de har føling for eksempel. Så har vi veldig tett oppfølging fra kontaktsykepleiere som kommer å er med oss i personalmøter eller avdelingsmøter og som gir oss veiledning på hvordan vi skal gjøre det. Vi har kontakt med St. Olavs, ja Tronsletten er jo en del av St. Olavs. Men der er det alt i fra spiseteam for barn som sliter med det til veldig mye kontakt i forhold til barn med CP, atferd, autisme. Vi har kontakt med BFT, Barne og familietjenesten er jo tette samarbeidspartnere med oss. Og vi har med BUP og vi har ergo/fysio, det bruker vi gjennom barne- og familietjenesten. Også har vi ett tett samarbeid med de skolene som vi skal overføre disse barna til. Så det er vel de viktigste samarbeidspartnerne våres kan du si. Og foreldrene selvfølgelig. De er jo i høysetet.	
Lillian	Var dere med på å bestemme hvordan uteområdet skulle se ut?	Spørsmål 8.
Styrer	Vi var delvis med på... Altså det var tegnet, en arkitekt hadde tegnet området her og vi var jo med og så og sånt, men det... Vi kunne jo si liksom at kanskje kunne vi ha hatt den dissa i stedet for den dissa og sånt. I hovedsak så var den jo ferdigtegnet, så det var bare noen få justeringer som ble gjort da. Men de har jo noen lover og regler å gå etter når de skal lage lekeplasser da. Og det er jo fryktelig mye lovverk omkring bruk av materialer og det er i forhold til bruk av hvordan det skal settes opp på sikkerhetssoner og EUS-regler og, det er veldig mye strengt omkring det, veldig mye faste rammer omkring mye. Det her er jo	

	<p>egentlig en ganske kjedelig utelekeplass for store barn, men det er en ypperlig lekeplass for de som er små. Også er vi så heldig og har masse fine områder rundt oss da.</p>	
Lillian	Ble det tatt hensyn til barn med bevegelseshemming?	Spørsmål 9.
Styrer	<p>Det ligger vel inn en liten regel om at det skal være en sånn gangløype rundt og sånne ting, men det ble ikke satt nå mye fokus enn på det eventuelt arkitektene vet de må følge opp i forhold til loven nei. Men det er jo en veldig grei plass for barn med funksjonshemming det her da, i og med at den er såpass flat og det er noen asfalterte soner og det er veier, det er kanter de kan henger over i forhold til å komme seg opp i sandkassen og sånne ting. Og det er greit, det er faktisk et stort område, for hvis man skal komme seg rundt med en rullestol eller er avhengige av ulike hjelpemidler så er det plass. Så sånn sett så... det er jo også ett nytt bygg da, så hvis vi skulle få barn som er rullestolbrukere så ville jeg nok ha plassert de her i forhold til de to andre barnehagene mine som er bygd på 81 og 87 som ikke akkurat er beregnet for de som er funksjonshemmet, det er ikke toalett for handikappet en gang. Her har vi til og med det, så det nye barnehagene er mye mer tilrettelagt for både barn og foreldre med bevegelseshemming da.</p>	
Lillian	Vil du si at barnehagens uteområde er universelt utformet?	Spørsmål 10.
Styrer	Hva tenker du når du sier det?	Spørsmål fra styrer.
Lillian	At den er tilrettelagt for alle sammen uansett hvilken funksjonshemming og at de kan bevege seg over alt.	
Styrer	<p>Altså ja. Jeg vil jo si det. For jeg tenker hvis vi skulle fått ett barn med synshemming, så er det jo stier slik at de kan klare å orientere seg, men det er klart at det kan hende at vi har måtte tilrettelagt noe ja. Men vi måtte kanskje brukt noen hjelpemidler fra hjelpemiddelsentralen. Men jeg har ikke hatt noen problemer med og tatt i mot barn med funksjonshemminger her nei, det har jeg ikke hatt problemer med nei. Jeg ser ikke noe sånn... Men jeg ser jo at vi har en del kanter ikke sant, i forhold til de som blind da eller synshemmet, men det kan du ikke unngå å ha igjen i forhold til at det skal være sånne</p>	

	<p>sikkerhetssoner og sånne bassenger med sikkerhetssand og det ene og det andre. Men med hjelp og støtte så skal de ikke ha noen problemer med å være her. Eventuelt det å lære seg å gå med stakk og kjenne på kantene, det er det som slår meg da. Men nå har jo ikke jeg... Vil det bli aktuelt å få inn ett sånt barn som har spesielle funksjonshemninger, så vil jeg jo ta kontakt med folk som kan mye mer om det enn meg, at de kan være med å hjelpe meg og gi meg veiledning på om det er noe jeg bør gjøre for å gjøre tilværelsen enda bedre for barnet. For det blir viktig for meg at det barnet skal ha det... Det skal være like greit for det barnet å være her som for andre barn. Så da føler jeg at jeg som enhetsleder har et ansvar for å tilrettelegge og skaffe informasjon.</p>	
Lillian	Blir det noen begrensninger i forhold til valg av turområder?	Spørsmål 11.
Styrer	<p>Det kan kanskje være noen tider på året. Ikke sant? Det er greit når man kan bruke akebrett, det er greit når man kan bruke vogn eller bæremeis. Men det er klart at har du ett strekt multifunksjonshemmet barn som er avhengig av rullestol, stor tung rullestol eller ei stor tung vogn, så er det klart at du kommer deg ikke over alt bestandig da. Men da må man jo legge opp da, at man til det barnet velger noen områder som er ok da. Også tenker jeg at da kan man eventuelt dele inn i grupper, sånn at det er organiseringen som er avgjørende. Men det ser man, de kan jo være med i fjæra, men da må man velge et område der de kommer seg ned i fjæra. Sånn og sånn. Skal man til bymarka, så må man velge ett område der det er greit å ta seg fram, tenker jeg. At man har en basisplass da, så det handler om organisering og planlegging da, og å se mulighetene. Men man må være forsiktig så man ikke sliter seg ut som personal også. Men da tenker jeg ikke å slite seg ut i den forstand, men belastningsskader. Altså de skal ikke over alle... Det skal ikke være en ny ekspedisjon alå Lars Monsen for personalet. Det skal være ålreit for alle. Det er kjempe viktig at de da bruker riktig ergonomisk utstyr og at de bruker kroppen sin riktig. Hvis ikke så blir de ikke lenge i det gamet her altså. Det har jeg sett. Jeg har vært borti 6-7 åringer som har vært multifunksjonshemmet som har</p>	

	vært veldig tung da. Det går fort noen rygger hvis man ikke bruker hjelpemidlene. Det er kjempe viktig.	
Lillian	Ja, de blir jo tunge i den alderen der.	Kommentar
Styrer	Ja, de blir det. Der og er det noe igjen da. Med litt matregulering, vi har jo sett at ofte så har jo gjerne barn... vi ser jo gjerne at voksne downs personer kan være ganske stor og kraftig og det ene med det andre. Fordi det er synd på dem, la de nå få spise, la de nå få kose seg. Jeg har hatt litt erfaring med det med min egen familie. Det er noe med at man prøver å hjelpe de også til en bedre tilværelse, med å holde dem i en normal setting. At de får ut å gå, ut å trene og ut og ja. Det handler om livskvalitet det også og veiledning. Men det er klart at noen av dem har lettere for å legge på seg og blir store og tunge. Det kan jo være ulike hormoner og forskjellig, men at man prøver å legge til rette for hvertfall best mulig. Det handler om livskvalitet for dem også.	
Lillian	Hvilken betydning tror du uteområdet har for barn med bevegelseshemming?	Spørsmål 12.
Styrer	Jeg tror det er kjempe viktig. De har like mye behov de for å få frisk luft og å få komme seg ut og være sammen med de andre barna på andre områder. Om du har Downs, eller om du har brekt en fot eller samme hva du har, så har du behov for å være sammen med de andre. Vi har jo hatt barn som har brekt foter som har sittet midlertidig i en rullestol en stund. De er jo bevegelseshemmet de også i en periode. Og det er jo noe med at du skal få delta og være med sammen med de andre og ha ett fellesskap. Få leke seg ut fra de premissene man har. Om du sitter der og kanskje bare ser på, og har dine egne opplevelser og at det sitter en voksen der som må stimulere deg hele tiden eller om man får hjelp til å forflytte seg, så vil man være en del av leken. Altså, de skal jo ha ett tilbud, på lik linje med de andre barna ut fra sine forutsetninger. Det har jo kanskje vært lett å båsført opp gjennom årene, så har vi jo en historikk på det. Jeg ser jo det at de barna vi har hatt med Downs da opp gjennom årene, vi ser jo på hun lille som er bortpå den ene avdelingen, hun er jo to og ett halv år og skal begynne på stor avdeling til høsten. Den gleden hun har i samværet med de andre barna, hun er jo sosial som bare juling, hun har ikke	

språk enda, men vi bruker jo tegn til tale da. Hun er jo med og det brukes på avdelingen. Det er jo også en del av det å få være med og delta, det at du kan lære å kommunisere hvis man ikke har språk. Personalet og barna bruker det sånn som når de sitter ved matbordet. ”Nå må du sette deg ned. Er du ferdig nå? (Viser noen tegn). Altså dem bruker tegnene. Det er jo også sånn at når de blir eldre så har de ett tegn på hvert barn, på navnet på hvert barn og bruker ulike metoder. Jeg ser jo det at de som jobber med de Downs barna vi har hatt, de har jo kanskje kunne fått padlesykler i stedet for trøsykler. Fordi de da kan padle i stedet for å trø. Så klarer de å trø året etter ikke sant. Det er noe med det å hjelpe dem ved å tilrettelegge slik at de også er en del av det som er. Så det har vi opplevd på husene våres at de barna som har vært funksjonshemmet, de har vært inkludert. Slik at de andre barna legger merke til hvis barnet med funksjonsnedsettelse er borte en dag for eksempel. At de er en del av gruppen, det er noe vi jobber med. det er klart at de barna vi har hatt, de har jo vært... De fleste av dem har fått språk etter hvert. Men det er klart at hvis det er tunge brukere som ikke har språk, som kanskje/nesten ikke får blikkontakt med. det er klart at det er tøffere å få integrert inn i gruppene. De har kanskje bedre av å få være samlet litt under... Der tenker jeg at det kunne, ikke nødvendigvis være barnehagen som kanskje er... da bør det kanskje være en spesialavdeling under barnehagen tenker jeg. Vanlige funksjonshemninger som det går greit å få integrert, det har jeg ikke noe trøbbel med nei. Men tunge brukere som ingen får kontakt med, som kanskje trenger helt annen stimulering. Men som sagt nå er jeg litt på tynn is, jeg har ikke så mye greie på det, men jeg vet jo om avdelinga, jeg har jo tatt spes.ped. og da har jeg vært innom slike avdelinger... sånn som kan reagere på høye lyder, mye bråk. Hvert og ett individ må jo vurderes tenker jeg. Hva som er best for det individet. Sånn er det jo i skolen også, noen er inne i noen timer også har de enetrening og sånt, det er vel gjerne litt sånn det er. Hvert enkelt individ må jo vurderes, det må legges opp ett opplegg til hvert enkelt individ. Det skal ikke være noen lagring i vogn på uteplassen nei, eller rullestol. Nei det kommer ikke på tale. Nei, men det er kjempe viktig synes jeg. Også

	<p>tenker jeg at barn med funksjonshemming, som kanskje har svak muskulatur og det ene med det andre. Det å få krype ute i ujevnt terreng og få bruke kroppen sin, det er jo kjempe trening. Ta, føle, lukte å se. Det kan for noen foreldre være en kjempe utfordring, for det kan være høy slitasje på klær, barna får sand i ansiktet og i munnen. For meg er det veldig viktig når vi har barn som sikler og som søler, at vi skifter på de tørkler eller smekker, skifter på dem genser slik at de er rene, slik at helhetsinntrykket... Sånn at man ikke blir frastøtende, for det er mange som reagerer på sikling og snørring. Slik at vi på en måte gjør dem så presentabel(det er stygt å si), fordi for noen så kan det bli litt vanskelig. At vi på en måte bidrar da veldig på det. Det synes jeg er viktig da i forhold til det at andre ønsker å ha kontakt med dem. For det er klart at det er tøft for noen at det sikles og de er våt og det er slim og snørr, ikke sant? Det synes jeg er viktig at vi som er friske klarer å få de til å se innbydende ut. Skjøner du hva jeg mener? Jeg får ikke til å forklare det på en annen måte, men det er kjempe viktig for meg for da jeg jobbet med små barn i barnehagen da jeg jobbet på avdeling. Og jeg tenker sånn at det å få bruke kroppen sin og det å få lov å krype og det å få lov å strekke seg etter oppi marka, på lekeplassen eller hvor det enn er, det er kjempe viktig.</p>	
Lillian	Ja, for de opplever jo mestring.	Kommentar.
Styrer	<p>Ja, for det er jo noe med... for vi har jo fysioterapeut inn som kanskje ligger og tøyer og trekker på ei matte inne, men mye kan jo gjøres ute også. Så jeg tenker at man kan trekke mye fysioterapi ute jeg da. Motorisk trening. Det å få sitte å plukke sandkorn, kanskje klarer du etter hvert å bruke pinsettgrepet da. Så egentlig så er det bare fantasien som stopper. Og ikke være redd for å... Skal du jobbe med slike barn så må du regne med å sitte litt på knærne eller på rumpa. Du skal ikke bare gå og fingå med den der rullestolen eller vogna. Så jeg er positiv til at barn med funksjonshemninger kan få komme i barnehagen.</p>	

Vedlegg 6:

Transkribering av intervju 5.

Hvem som snakker:	Samtaletekst	Andre detaljer
Lillian	Hvilke erfaringer har barnehagen i forhold til arbeid med barn som har bevegelseshemninger?	Spørsmål 1.
Styrer	Nå begynner vi å ha en del erfaringer med det. Vi er ikke en mottaksbarnehage, men vi har ett spes.ped. team, slik at vi har ganske mye kompetanse med å ta i mot barn med ulike funksjonsnedsettelse, med ulike diagnoser, og det med bevegelseshemming eller fysisk funksjonsnedsettelse. Så vi har en del erfaring etter hvert.	
Lillian	Har dere noen barn med bevegelseshemninger i barnehagen nå?	Spørsmål 2.
Styrer	Ja, det har vi. Nå har vi ett barn som har CP, som er ganske sterkt funksjonshemmet. Så der er det mye tilrettelegging.	
Lillian	Hvilke grader av bevegelseshemninger er det eventuelt snakk om?	Spørsmål 3.
Styrer	Vi har hatt flere barn med CP, og vi har ett nå da. Også har vi hatt diverse syndromer som gjør at dem har, altså ulike typer som kanskje ikke er så vanlig. Ett som var så spesielt at det ikke hadde ett navn en gang. Og det barnet hadde jo også utfordringer i forhold til bevegelser, bevegelseshemming da.	
Lillian	Får disse barna tilbud om tilrettelagte aktiviteter i barnehagens uterom?	Spørsmål 4.
Styrer	Ja, det gjør de jo. Det er veldig ofte kreativiteten til de spesialpedagogene eller dem som jobber nærmest barnet selvfølgelig, det vil det jo være. Og det er mye kreative løsninger, men det finnes jo også en del hjelpemidler, men... Sånn i forhold til den ene av barnehagene våres som er helt ny nå, som vi startet nå i januar, som åpnet nå i januar. Der er det jo tenkt universell utforming. Og ikke bare i innerrommet, men også uterommet. Slik at det skal gå an å komme frem i sandkassene med rullestol for eksempel. Og at du skal kunne løfte sanden opp, slik at du kan kjøre rullestolen inntil ett bord og litt sånne ting da. Så det er tenkt på universell utforming, men det spørs veldig på kreativiteten	

	tenker jeg, til de som jobber nærmest barnet. Den er stor, og når man begynner å få erfaringer så... Og bruken av de ulike hjelpemidlene som barna også har da.	
Lillian	Hvilke hjelpemidler har dere vært borti i arbeid med disse barna?	Spørsmål 5.
Styrer	Det har vært sånne typer gåstoler, rullestoler, sykler, biler med motor og sånne ramper slik at man kan komme seg opp og over kanter og litt sånne ting. Kjelker som det er seter på slik at de får til å sitte på og være med i uteleken.	
Lillian	Bruker dere pulker og sånt og eller når dere skal på lengre turer?	Tilleggsspørsmål.
Styrer	Dem bruker de kjelkene da, for da sitter de... Hvertfall som det barnet som går der nå som har CP. Hun har ett sete oppå en sånn rattkjelke som er montert slik at hun kan sitte fast i sitt eget sete som er tilpasset hun da. Jeg tror at det er støpt etter kroppen hennes også det setet.	
Lillian	Har dere nok ressurser til å ta i mot, eller må dere søke hjelp fra samarbeidspartnere?	Spørsmål 6.
Styrer	Altså vi bruker jo hjelpetjenesten mye for å få til..., selvfølgelig. Også finner vi ut hvor i forhold til når barnet plassers på avdelingen, så tenker vi hvor er det best å plassere det barnet i forhold til hvilke typer vansker det barnet har og hvor skal det gå hen og. Nå kom jeg ut av spørsmålet kjenner jeg. Det må jo søkes, og jeg tenker i forhold til de... også er det jo barn med enkeltvedtak eller som har timer etter opplæringslov så er det jo en spesial pedagogisk ressurs rundt barnet, også søkes det om hjelpemidler ut i fra det ikke sant. Hvilket hjelpebehov har barnet? Hva kan vi nyttiggjøre oss av i barnehagen? Så det søkes jo selvfølgelig.	
Lillian	Hvilke samarbeidspartnere er det eventuelt snakk om?	Spørsmål 7.
Styrer	Jo altså. Barne- og familietjenesten og alt det, Trondsletten som er habiliteringstjenesten da, og alle mulige i forhold til både syn og hørsel(Tandbartun). Det er mange forskjellige instanser da ut i fra hvilket behov barnet har. Vi har jo hatt barn autisme, slik at det har vært innhentet hjelp fra både inn og utland skulle jeg til å si. Så det	

	har vært ulike samarbeidspartnere da.	
Lillian	Da er det snakk om fysioterapeuter og ergoterapeuter og alt sånt og?	Tilleggsspørsmål.
Styrer	Ja. Vi har egen ergoterapeut på barnehagen vi da. Vi har ansatt ergoterapeut i det teamet med spesialpedagoger. Er i tiden i permisjon, men veldig nyttig da. Man ser hva som kan være til hjelp da til hvert enkelt barn.	
Lillian	Var dere med på å bestemme hvordan uteområdet skulle se ut?	Spørsmål 8.
Styrer	Ja, på den nye barnehagen så har vi vært med på å bestemme nå. Hvordan det skal se ut. Altså, tomten ligger der, men hvordan det skal se ut sånn ca. sammen med landskapsarkitektene, så har vi vært med på å bestemme hvertfall og påvirke litte grann. I forhold til de andre to barnehagene, så er jo de litt eldre, så det er ikke så mye påvirkning der i forhold til uteområdet. Det er det ikke.	
Lillian	Men du sa det at det var universell utforming der nå.	Tilleggsspørsmål og svar på spørsmål 9 og 10
Styrer	I den nye barnehagen er det lagt litt til rette, så det skal være ramper. De er ikke helt ferdig med uteområdet, men det skal være slik at det skal gå an å komme opp i sandkassen med rullestol, det skal gå an å komme opp til den ene rutsjebanen med rullestol. Slik at barnet kan gå ut av rullestolen og rutsje ned. Så i den barnehagen er det tatt hensyn til barn med bevegelseshemming. De andre er såpass gamle at det var kanskje litt før de kravene.	
Lillian	De gamle barnehagene, vil du si at områdene der er universell utformet?	Spørsmål 10.
Styrer	Både og tenker jeg. Det er jo kanter opp i alle sandkassene, så å klare å komme seg opp i der, det kan jo være vanskelig hvis du ikke har...	
Lillian	Blir det noen begrensninger i forhold til valg av turområder?	Spørsmål 11.
Styrer	De begrensningene er kanskje mest oppi hodet til de som jobber med dem kan man si. Igjen kommer dette med kreativitet til de som jobber. Men det er ikke sikkert at vi ser alle de mulighetene som ligger der selvfølgelig. Men i og med at vi har både vogner hvis det er sånne typer ting, som tåler terreng som	

	godt kan gå over stakk og stein slik at de kan være med på turer. Det kan de. Bruk av ulike turområder tror jeg.	
Lillian	Jeg må bare spørre. I forhold til hvordan det er tilrettelagt på uteområdet. Har dere disse og sånt som er tilrettelagt for disse barna? Sånn fuglerededisser er det vel det heter.	Tilleggsspørsmål.
Styrer	Det har vi. Det har vi hvertfall på den ene barnehagen, den nyeste er det. På de andre er det vanlige disse, eller sånne der det er seter som man kan sette dem ned i.	
Lillian	Ja, så de har muligheten til å være med på slike aktiviteter også.	
Lillian	Hvilken betydning tror du uteområdet har for barn med bevegelseshemming?	Spørsmål 12.
Styrer	Jeg tenker, for å gi de allsidige erfaringer som alle de andre barna, så tenker jeg at det har stor betydning, det å få være sammen med. Jeg tenker at det er en del av det å gå i barnehage, det å få være barn i gruppe, og ikke bare være det enkeltbarnet, men å få lov å være sammen der det skjer. Sammen med de andre barna der det skjer. Og kan delta på de aktivitetene og de tingene som skjer på lik linje med de andre. Få noen lunde de samme opplevelsene, så tror jeg det har stor betydning. At det er med og beriker deres hverdag og læring og utvikling. Det tror jeg.	
Lillian	Er det noe mer du ville/kunne sagt om det uteområdet i den nye barnehagen? For det hørtet veldig interessant ut.	Tilleggsspørsmål.
Styrer	Ja. Det er jo litt spennende for det er jo ikke helt ferdig enda, å se hvordan det kommer til å bli tatt i bruk da. Akkurat nå, så går det ikke noen barn på den barnehagen. Så vi har vurdert å flytte det barnet som har CP, som har alvorlig grad av det, opp til den barnehagen. Men så er det samtidig, eller fordi om barnehagen er universell utformet på inneområde, så er det ikke så mye lagerplass til alle hjelpeapparatene. Det er lite lagringsplass da. Vi har vurdert det, men vi har funnet ut at vi flytter ikke det barnet opp til den nye barnehagen selv om det er en utelekeplass som kanskje er enda bedre tilrettelagt. Men den er ganske, på den barnehagen som barnet	

	går på nå så er det ganske åpent og ganske greit. Og enda så er ikke barnet så stort at det... i forhold til løft og i forhold til sånne ting. Så om det kanskje ikke er tenkt universell utforming på det uteområdet der barnet går nå, så er det jo muligheter fordi.	
Lillian	Har det blitt tilrettelagt over tid for disse barna? At det blir lagt inn ramper og slikt?	Tilleggsspørsmål.
styrer	Altså, nå er ikke det barnet så stort, så det bruker vanlige vogner som man kan vippe og komme over kanter og sånne ting enda da men. Men vi har jo hatt barn tidligere, der vi har brukt ramper. Vi har hatt barn med CP før som har vært såpass bevegelseshemmet at det har vært avhengig av det da. Men jeg tenker at det er kreativiteten og hvordan de som er rundt barnet tenker, og prøve ut forskjellige ting da, det å ha rom for å prøve ut de ulike tingene. "Nei dette funker ikke, det må vi bare legge på is". Men prøve å se mulighetene, det er viktig både ute og inne. Og det var litt spennende med problemstillingen din, at det var i forhold til uteområde. Og det er jo viktig å tenke på i forhold til å gi barna like stor allsidighet i sin læring og utvikling som andre barn. Så det er spennende.	